

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

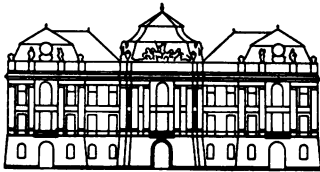
- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

76. C. 68.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K. K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

76.C.68

76. C. 68. H
NICOLAI VIGELII
IVRISCONSULTI

METHODVS
REGVLARVM
VTRIVSQUE
Iuris.

*Accesit Rerum ac uerborum
præcipuè memorabilium
INDEX.*

Cum Cæs. Maiest. Regisq; Galliarum gra-
tia & priuilegio.

BASILÆAE, TYPIS OPO-
rinianis. 1584.

STRENUO AC

NOBILI VIRO ECKBRECHTO

DE MALSBURGK, INFE-

rioris Hassie Proprincipi, Do-

mino suo,

NICOLAUS VIGELIUS I. C.

B. D. P.

CHILLES Græcorum dux quondam interrogatus, quos labores omnium difficillimos sustinuisset: respondit, Susceptos pro amicis. Idē rursus

interrogatus, quos sustinuisset iucundissimos: Eosdē, inquit. Sic ego quoq; affirmare possum, & difficillimos & iucundissimos labores me pro studiosis iuris sustinuisse: quò non tā fucosa eloquentia, quàm Iurisprudentia uera imbuti, de causis & cōtrouersijs hominum certò & constanter iudicare potius scirēt, quàm perorando ac disputando litibus omnia miscerent. Quod ut tandem eueniat, Christianorū maximè interest.

A 2

Siqui-

Siquidem in hac re Turcarum quàm Christianorū conditio melior est. Nam apud Turcas Iurisperiti moribus hominum regendis ac iuri dicendo præficiuntur, qui & ius certum curant, & Iurisprudentiā eloquentiæ præponunt, morumque constantia præstant. Sed apud Christianos contrā oratores, quorum omnis uis uirtusque in lingua sita est, qui que perpetuò inter se dissident, Iuriscōsultis præferuntur. Isti moribus hominum regendis præficiuntur, ipsi moribus præditi pessimis: cumque iuri dicendo præsent, ius certum aspernantur, & (quod omnium pessimum est) prima iudicandi principia ignorāt. Quæ res & Turcici imperij crescentis, & Christianorum decrescantis causâ præcipua est: quod uel ex sententiâ Chilonis Lacedæmonij, unius è septē Græciæ sapientibus, colligi potest, qui optimam esse Rempublicam pronūciauit, quæ maximè leges, minimè autem oratores audiat. Quam sententiā etiam Deus ipso factō comprobare uidetur, dum Christianos cum uxoribus ac liberis à Turcis in perpetuā seruitutem abripi

abripi permittit, regesque ac Principes Christianorum tributarios Turcis constituit. Nec hoc nostris temporibus novum est. Nam historiae testatur, in quibus Rebus publicis aliquando Eloquentiae studium inoleverit, in ijs prudentiae & iusticiae studium occidisse, omnem disciplinam solutam, magnamque Imperij mutationem secutam esse. Cuius ratio non est obscura. Cum enim ius sit quasi vinculum societatis humanae, seu anima Reipublicae: Cicero eloquentiae parens ipse testatur, ius certum finitumque; ad oratores non pertinere, quasi omnis illorum actio in opinionibus. potius ac disputationibus incertis, quam in certo iure consistat. Hinc videmus etiam eos de certo finitoque; iure non esse sollicitos, imò illud quodammodo abominari: quod vel meo exemplo docere possum. Etsi enim docti & prudentes viri datis ad me literis testantur, me iter aperuisse ad certam finitamque; Iurisprudentiam, antea incognitum & obsoletum, studiumque; in ea re meum valde laudant: tamen quanto magis in studijs Iurisprudentiae adiu-

uandis laboro, tanto minus spei est mihi in oratoribus nostris, qui non solum prima iudicandi principia negant, ob quod mihi apud eos mea periit Iuris prudentia, sed etiam omnia dicta factaq; mea captant, quò aliquam me calumniandi, nomenq; meum sugillandi ansam arripiat: & quamuis illorum conuersationem haud aliter ac grunnitum suis elephas fugiam, tamen illorum calumnias & obtreccationes effugere nequeo. Hinc fit, ut quem ob bene merita sua laudet Germania, laudet Italia, laudet Gallia, laudet Hispania (quod sine arrogancia scriptum uolo) eum rideat, uexet, contemnat, calumnietur Hafsia patria sua. Tales honores, taliaque præmia pro meis laboribus, quos in adiuuandis iuris studijs exhausti maximos, ab oratoribus nostris mihi sunt expectanda. Si talem operam in lege Mahometica excolenda nauassem, qualè in utroq; Christianorum Iure digerèdo atq; illustrando nauaui, ipsos Turcas sperarè mihi æquiores, quàm nostros experior oratores. Aduersus istos, qui moribus hominum regendis,

regendis, iurique; dicendo præficiuntur, ideoque; meis conatibus præ cæteris fauere atque; patrocinari debebant, patroni mihi quaerendi sunt, quorum ope aduersus illorum calumnias & obtreptiones defendar. nec mea solum inuictore est, aduersus Sycophantarum morsus me defendi, sed etiam patriæ communis, quæ nobis debet omnium esse charissima: ne gloria mea, quam apud doctos & prudentes uiros ipse meis scriptis sine alterius ope facile tuebor, in eius ignominiam apud exteros uergat. Quemadmodum igitur antea libellos meos aliquot Hassiæ nobilibus dedicaui, quò innocentia mea aliquod ad eos haberet refugium: sic nunc tibi, Strenue ac nobilis Proprineeps, Methodum hanc regularum utriusque; Iuris, in gratiam studiosorum à me conscriptam, dedico: quæ quamuis exigua sit, maximam tamen iuris naturalis, quod apud omnes gentes æquè obtinet, portionem complectitur. Siquidem pleræque; iuris regulæ non tam ex legibus, uel edictis prætorum, aut principum constitutionibus pendent,

§ P R A E F A T I O.

quàm ex naturali ratione, quæ apud omnes gentes æquè ualet: ac in causis arbitrarijs, quæ imperij magis sunt, quàm simplicis iurisdictionis, maximè uim suam obtinét. Hoc munus quaecunq; tibi, Strenue ac nobilis Proprinceps, hac epistola offero, simulq; me meaq; studia tuo patrocínio commendo. Vale.

E L E N C H V S C A P I T V M
huius Methodi.

<i>De regulis iuris in genere.</i>	Cap. 1.
<i>De personarum regulis.</i>	2
<i>De rerum regulis.</i>	3
<i>De actionum regulis.</i>	4
<i>De exceptionum regulis.</i>	5
<i>De liberationum regulis.</i>	6
<i>De litis contestationis & probationum regulis.</i>	7
<i>De locis probationum specialibus, eorumq; regulis.</i>	8
<i>De presumptionum regulis.</i>	9
<i>De reliquis actionum regulis.</i>	10

M E.

METHODVS

REGVLARVM

utriusq; Iuris.

DE REGVLIS IVRIS

in genere. Cap. I.

DVO causarum genera in iudicia solent deduci: unum earum, quæ non nisi ex speciali legum authoritate ueniunt decidende, in quibus iudex non aliter iudicare potest, quàm legibus, constitutionibus aut moribus proditum est. Instit. de officio iudicis, in prin. quas Ordinarias causas appellamus. Alterũ earum causarum est, in quibus ob defectũ legum ius arbitrio iudicantis permittitur definiendum: quas nunc Extraordinarias, nũc Arbitrarias causas uocamus. Hoc est quod c. unaquæq; §. fin. 13. quest. 2. dicitur; Quæ legibus definita sunt, mutare non licet. Quæ autem legibus expressa non sunt, arbitrium sequuntur humanæ uoluntatis. Pro hac causarum uarietate præcepta quoque iuris, artis boni & equi, distinguuntur, ut alia leges sint, alia regule. Quemadmodum enim leges ordinarijs cau-

A 5 sis

10 METHODI REGVLARVM

sis decidendis deseruiunt, sic regulæ arbitrium instruunt iudicis. Triplex autem scopus, quò hoc iudicis arbitrium dirigatur, iudici est propositus: æquitas nimirum, utilitas alterutrius partis, & ueritas, ut lib. 4. Instit. mearum copiosius ostendi. Regule igitur iuris ad hoc iudicis arbitrium instruendum pertinent, ut quid uel æquius, uel utilius, uel uerissimilius in causa sit, iudex perspicere queat. Itaq; regularum usus præcipuus est in causis & iudicijs extraordinarijs seu arbitrarijs: quanquam etiam in ordinarijs causis earum usus esse potest. Nam rationes legum nihil aliud sunt, quàm regulæ iuris, quæ mentem legum explicant, pluresq; regulæ ex ipsis desumptæ sunt legibus. Non tamen est par legum & regularum authoritas. Siquidem legum authoritas necessaria est, à qua iudici recedere non licet. Regularum uero authoritas non est necessaria, sed tantum probabilis, à qua iudex causa cognita recedere potest. Sunt enim (ut Aristoteles lib. 2. Rhetoricor. cap. de Solutionibus, testatur) multa probabilia inter se contraria, & regulæ regulis sepe eliduntur, ut lib. 4. Institut. mear. cap. 5. exemplis demonstraui. In huiusmodi conflictionibus regularum seu argumentorum liberum iudicis arbitrium est decernendi, quod sibi causa cognita æquius, utilius uel uerissimilius uidetur: & quidquid

quid decreuerit, siue æquum, siue iniuum sit, uerum aut falsum, hoc ius erit: ut d. cap. 5. in fine ostendi. Ita ergo regulæ suam obtinent authoritatem, si iudici causa cognita non aliter uideatur, uel lex specialis in contrarium non extet. Nam regulæ cedunt legibus, nec iudici necessitatem decernendi imponunt. Huiusmodi regulas tum ex ciuili, tum ex pontificio iure collectas in ordinem redigam, quemadmodum antea leges in ordinem redigi. Omnia enim (ut Quintilianus lib. 12. Instit. orator. cap. ult. scribit) breuiora reddit ordo, ratio & modus, firmaturq; iudicium doctrinæ ordine iusto instituta: nec aberrare uidentur, qui ipsam rerum naturam stare ordine putant, quo confuso peritura sint omnia. Cum autem ars naturam imitetur, nihil in tradendis artibus magis decet, quàm ut suo loco & ordine quæq; doceantur ac discantur. Hinc etiam ars definitur ordo constans ex præceptionibus consentientibus & coexercitatis ad finem utilem uitæ. Hic ordo cum in iure arte boni & æqui desideretur, non mirum multos multam ætatem in eo cognoscendo frustra consumere, nec ad solidam eius cognitionem unquam peruenire. Antequam autem ad institutam regularum ordinem perueniamus, sciendum regulæ significationem duplicem esse: unam generalem, alteram specialem. Generali significatione leges
etiam

12 METHODI REGVLARVM

etiam regule appellatione continentur. Nam l. 2. in fin. ff. de legibus, lex definitur regula iustorum & iniustorum. In qua significatione regule uocabulum hic non accipimus, sed in speciali significatione, qua regula definitur l. 1. ff. de regulis iuris, in hæc uerba: Regula est, quæ rem quæ est, breuiter enarrat: non ut ex regula ius sumatur, sed ut ex iure quod est, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur, & (ut Sabinus ait) quasi cause coniectio, quæ simul cum in uno uitiata est, perdit officium suum. Rei uocabulum in hac definitione latissime sumitur pro omni eo, quod non solum de rebus, sed etiam de personis & actionibus generalissime dicitur: cum aliàs à personis & actionibus res specie differat. Sic enim Caius Iurisconsultus ait: Omne ius quo utimur, uel ad personas pertinet, uel ad res, uel ad actiones. l. 1. ff. de statu hominum. Non autem pauciores personarum & actionum, quam rerum, sunt regule: & possunt secundum hanc iuris diuisionem regule, quemadmodum & ipse leges, principaliter ad tria genera redigi: ut alias personarum, alias rerum, alias actionum regulas esse dicamus. Quorum singulorum generum species ordine subijciemus.

DE

CAPVT II. 13
DE PERSONARVM
regulis. Cap. II.

Personarum igitur regule partim generales sunt, partim speciales. Generales hæc sunt.

1. Homo est dignissima creaturarum. *Liu-
stissimè. 44. in prin. cum sua glossa. ff. de edilitio
edicto.*

2. Absurdum est, hominem in fructu esse: cum
omnes fructus rerum natura hominū gratia com-
parauit. *l. in pecudum. 28. in fin. ff. de usuris.*

3. Naturalis est hominum ad dissentendum fa-
cilitas. *l. item si unus. 17. §. principaliter. ff. de ar-
bitris.*

4. Homo ex animo & corpore constat. Diuer-
sitate autem corporum diuersitas sequitur ani-
morum. *c. diuersitatem. 5. in prin. de concessione
præbendæ. Hæc & huiusmodi alie sunt persona-
rum regule generales. Quod ad speciales perso-
narum regulas attinet, sciendum, differentias &
diuisiones personarum sumi partim ex ijs quæ in-
sunt homini, partim ex ijs quæ sunt extra homi-
nem. Insunt homini sexus, ætas, ualetudo, uirtutes
& uitia tum animi, tum corporis, &c. Extra ho-
minem sunt fortunæ bona malæ, ut status &
conditio uitæ, libertas, seruitus, dignitas, res ge-
stæ, & huiusmodi plura alia. Ad prius genus per-
tinent*

14. METHODI REGVLARVM

tinēt *foeminae*, *minores aetate*, *furiosi*, *prodigi*, *muti*, *surdi*, *stulti*, *negligentes*, *artifices*, &c. Ad posterius uerò genus pertinent *liberi*, *serui*, *filijs familia rum*, *clerici* & *monachi*, *magistratus* & *subditi*, *iudex*, *actor* & *reus*, *auctor* & *successor*, *lotuples* & *pauper*, &c. de quib. *singulis ordine* dicitur.

De foeminis.

1. Maior dignitas est in sexu uirili. Ideoq; uir foeminae, quamuis in maiori dignitate constituta, praefereendus. l. 1. ff. de senatoribus.
2. Exemplo pessimum est, foeminino uocabulo etiam masculos contineri. l. si ita. 46. in prim. ff. de leg. 2.
3. Semper sexus masculinus foemininum continet. l. qui duos. 60. in fin. ff. de leg. 3.
4. In multis iuris articulis deterior est conditio foeminarum quam masculorum. l. in multis. 9. ff. de statu hominum.
5. Foeminae ab omnibus officijs ciuilibus uel publicis remotae sunt: & ideo nec iudices esse possunt, nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec curatores existere. l. 2. ff. de reg. iuris.
6. Defendi uxores à uiris, non uiros ab uxoribus, equum est. l. 2. ff. de iniurijs. Inst. eod. tt. §. patitur. uers. contra autem.
7. Mulier familiae suae & caput & finis est. l. pronun-

pronunciatio. 195. §. fin. ff. de uerb. signif.

8. Maximum & præcipuum munus foeminarum est concipere, ac tueri conceptum. l. queritur. 14. §. 1. ff. de edilitio edicto.

9. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defraudantur, non ut facilius calumniarentur. l. in eo quod plus. 110. §. fin. ff. de reg. iuris.

De minoribus ætate.

1. Impubes omnibus officijs ciuilibus debet abstinere. l. 2. §. fin. ff. de reg. iuris.

2. Pupillus nec uelle, nec nolle in ea ætate (nisi adposita tutoris auctoritate) creditur: nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est. l. pupillus. 149. ff. d. tt.

3. Pupillus pati posse non intelligitur. d. l. in eo quod plus. 110. §. pupillus.

4. Pupillus omnia negocia tutore auctore agere potest. l. in negocijs. 5. in fin. ff. de reg. iuris.

5. Pupillus qui proximus pubertati est, capax est doli & furandi & iniurie faciendæ. l. pupillum. 111. in prin. ff. d. tt.

6. Neq; in interdicto, neq; in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue non est. l. neq; in interdicto. 158. ff. d. tt.

7. Constat fragile esse & infirmum minoris ætatis consilium, & multis captionibus suppositum, multorumq; insidijs expositum. l. 1. in prin.

ff. de

16 · METHODI REGVLARVM.

ff. de minoribus uiginti quinq; annis.

8. Præsumptum est, ea mancipia que rudia sunt, simpliciora esse, & ad ministeria aptiora & dociliora: trita uerò mancipia & ueterana difficile esse reformare, & ad suos mores formare. l. præcipiunt. 37. ff. de ædilitio edicto.

De furiosis.

1. Furiosi nulla uoluntas est. l. furiosi. 40. ff. de reg. iuris.

2. Furiosus nullum negocium contrahere potest. l. in negocijs. 5. ff. d. tt.

3. Furiosus absentis loco est. l. ubi non uoce. 166. §. fin. ff. d. tt.

4. Furiosus statum & dignitatem, in qua fuit, retinet. l. qui furere. 20. ff. de statu hominum.

De prodigis quibus bonis interdictum est.

Eius cui bonis interdictum sit, nulla uoluntas est. l. furiosi. 40. ff. de reg. iuris.

De muto & surdo.

Vbi non uoce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest uideri respondere. Quod & de surdo dicendum. d. l. ubi non uoce. 166.

De peritis & diligentibus, stultis & negligentibus, nec non alijs qualitatibus personarum.

1. Non debent melioris conditionis esse stulti quam

quàm periti. l. Seruius. 4. in fin. ff. quod ui aut clam.

2. Non stultis, sed errantibus succurri solet. l. 9. §. quod si ideo. ff. de iuris & facti ignorantia.

3. Non negligentibus, sed necessitate rerum impeditis subueniendum. l. non enim. 16. ff. ex quibus causis maiores.

4. Ius ciuile uigilantibus scriptum est. l. pupillus. 24. §. fin. ff. quæ in fraudem creditorum.

5. Inter insolentiam iniuriosam & diligentiam non ambitiosam multum interest. l. si bene. 33. ff. de usuris.

6. Inter artifices longa differentia est & ingenij, & nature, & doctrine, & institutionis. l. inter artifices. 31. in prin. ff. de solutionibus.

7. Verecunda cogitatio eius qui lites execratur, non est uituperanda. l. 4. §. non tamen. ff. de alienat. iudicij mutandi causa.

8. Boni non solam metu pœnarum, uerum etiam præmiorum exhortatione efficiendi. l. 1. §. 1. ff. de iusticia & iure.

9. In honoribus & dignitatibus distribuendis boni malis præferendi. l. ult. in prin. C. ad l. Iul. re petund. Nouell. 8. §. quapropter.

10. Semel malus, semper præsumitur malus. c. semel. 8. de reg. iuris, in 6.

11. Auaritia omnium malorum mater. Nouell.

B

8. §. in

38 METHODI REGVLARVM

8. §. in summa, hæc est omnium.

De ijs quæ sunt extra hominem.

Hactenus de priori genere differētiarum, quibus personæ distinguuntur, sumpto ex ijs quæ insunt homini, actum est. Sequitur de posteriori, quod sumptum est ex ijs quæ sunt extra hominem.

De marito & uxore, item de nuptijs.

1. Nuptias non concubitus, sed consensus facit. l. nuptias. 30. ff. de regulis iuris.
2. Vxor uiri dignitate ac priuilegijs gaudet. l. fœminæ. 8. in prin. ff. de senatoribus. l. mulieres. 13. C. de dignitatibus.
3. Defendi uxores à uiris, non uiros ab uxoribus, æquum est. l. 2. ff. de iniurijs. Inst. eod. tt. §. patitur. uers. contra autem.
4. Quid tam humanum est, quàm fortuitis casibus mulieris maritum, uel uxorem uiri participem esse? l. si cum dotem. 22. §. si maritus. uers. quid enim. ff. soluto matrimonio.
5. Vir caput est uxoris, eaq; ei debet esse subiecta. c. est ordo. & c. manifestum. 33. q. 5.
6. Vir debet uirtute uincere, & exemplo suo uxorem regere. c. indignantur. & c. ult. 32. q. 6.
7. Bene concordantia matrimonia non turbanda. l. 1. §. fin. ff. de liberis exhibendis.

8. Matri-

8. *Matrimonia debent esse libera. l. libera. 2. C. de inutilibus stipulat. Concordat l. Titia. 134. in prim. ff. de uerb. obligat. his uerbis: Inhonestum uisum est, uinculo pœnæ matrimonia obstringi, siue futura, siue iam contracta.*

De parentibus & liberis.

1. *Idcirco filios filiasue cōcipimus atq; edimus, ut ex prole eorum earūque diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquamus. l. liberorum. 220. §. fin. ff. de uerb. signif.*
2. *Dulciori nomine non possumus nepotes nostros, quàm filij, appellare. d. §. fin.*
3. *Lex nature hæc est, ut qui nascitur sine legitimo matrimonio, matrem sequatur: nisi lex specialis aliud inducat. l. lex nature. 24. ff. de statu hominum.*
4. *Qui in utero est, perinde ac si in rebus humanis esset, custoditur, quoties de cōmodis ipsius partus queritur: quanquam alij, antequam nascatur, nequaquam proficit. l. qui in utero. 7. ff. cod. tt.*
5. *Patria potestas in pietate debet, non atrocitate cōsistere. l. 5. ff. ad l. Pompeiam de parricidijs.*
6. *Patria potestas inestimabilis est. l. filiusfamiliās. 11. §. secundum uulgarem. ff. de leg. 1.*
7. *Liberi parentibus reuerentiam & obsequiū debent. l. liberto. 9. cum lege sequente. ff. de obse-*

20 METHODI REGVLARVM

quijs libertorum.

8. Interest nostra animum liberorum nostrorum non corrumpi. L. & tantum. 14. §. 1. in fin. ff. de seruo corrupto.

9. Non modica filij ignominia est, si parentem seruum habeat. l. 1. §. fin. cum lege sequente. ff. de liberali causa.

10. Filius familiãs neq; retinere, neq; recuperare, neq; adipisci possessionem rei peculiaris uideatur. l. filius familiãs. 93. ff. de reg. iuris.

11. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei quem in suis heredib. cum moritur, habuit, habiturusue esset, si uixisset. L. Quintus Mutius. 73. §. 1. ff. eod. tt.

12. Natura pater & filius eadem esse persona penè intelliguntur. L. ult. in fin. C. de impuberũ & alijs subtit.

De liberis hominibus & libertate.

1. Liberum corpus non recipit estimationem. Lex hac lege. 3. ff. si quadrupes pauperiem. & l. cum liberi. 7. in fin. ff. de his qui deiecerint.

2. Libertas inestimabilis res est. L. libertas. 106. ff. de reg. iuris.

3. Infinita estimatio est libertatis & necessitudinis. L. non est. 136. in fin. ff. eod. tt.

4. Libertas omnibus rebus fauorabilior est.
L. libertas.

l. libertas. 164. ff. eod. tt.

3. *Casum aduersamq; fortunam expectari hominis liberi, nec ciuile, nec naturale est. l. inter stipulantem. 83. §. sacram. ibi: hæc dissimilia. ff. de uerb. obligat.*

6. *Nemo est dominus suorum membrorum. l. liber homo. 13. in prin. ff. ad l. Aquiliam.*

De seruis & seruitute.

1. *Seruitutem mortalitati ferè comparamus. l. antepenult. ff. de reg. iuris.*

2. *Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habentur: non tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt. l. quod attinet. 32. ff. d. tt.*

3. *In personam seruilem nulla cadit obligatio. l. in personam. 22. in prin. ff. d. tt.*

4. *Cum seruis nulla actio est. l. cum seruis. 107. ff. d. tt.*

5. *Seruus naturaliter obligatur. l. naturaliter. 13. in prin. ff. de conduction. indebiti.*

6. *In omnibus officijs, quæ fieri per liberas personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. l. in omnibus. 135. in prin. ff. de reg. iuris.*

7. *Seruus reipublicæ causa abesse non potest. l. ult. ff. eod. tt.*

8. *Seruus bona habere non potest, quemadmodum nec paterfamiliâs peculium. l. paterfamiliâs.*

23 METHODI REGVLARVM

miliâs. 182. ff. de uerborum signific.

9. Qui in seruitute est, usucapere non potest: nam cum possideatur, possidere non uidetur. l. qui in seruitute. 160. ff. de reg. iuris.

10. Melior conditio nostra per seruos fieri potest: deterior fieri non potest. l. melior. 175. ff. d. tt.

11. Aequum uidetur, non oportere cuiquam plus damni per seruum euenire, quam quanti ipse seruus est. l. si seruus. 63. §. quod uerò. ff. de furtis.

De clericis & monachis.

1. Opprobrium est clericis, si peritos se esse uelint disceptationum forensium. l. 23. in fine. C. de testamentis.

2. Desijt miles seculi esse, qui factus est miles Christi. c. unico, in fin. de milite uasallo, qui arma bellica deposuit, in usibus feudorum.

De magistratu & subditis,

1. Non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè possit fieri: ne occasio sit maioris tumultus faciendi. l. non est. 136. in prin. ff. de reg. iuris.

2. Non potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperat. l. non potest. 159. ff. d. tt.

3. Praeses prouinciae nõ acerbum se exactorem, nec contumeliosum præbere debet, sed moderatum, & cum efficacia benignum, & cum instantia humanum. l. si bene. 33. ff. de usuris.

4. Neq;

4. Neq; omnino, neq; semper, neq; ab omnibus xenia accipere debet. Nam ualde inhumanum est, à nemine accipere : sed passim, uilissimam, & per omnia auarissimum. l. solent. 6. §. non uerò. ff. de officio proconsulis.

5. Quod alium facientem prohibere ex officio necesse habet, id ipse committere non debet. l. si alius. 15. ff. si seruitus uendicetur.

6. Exemplum superioris inferiores sequuntur. c. magna. 7. §. præterea. de uoto.

7. Integritas præsentium, salus est subditorum. c. miramur. §. integritas. distinct. 61.

8. Totius familiæ status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. d. c. miramur. §. nam totius.

9. Malè agitur, cum ab ijs iniuria proficiscitar, à quibus ius proficisci debebat.

De iudice.

1. Factum à iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. l. factum. 129. ff. de reg. iuris. Concordat c. ea quæ fiunt. 26. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Ea quæ fiunt à iudice, si ad eius non spectat officium, uiribus non subsistunt.

2. Non est constantis & recti iudicis, cuius animi motum uultus detegit. l. 19. §. sed & in cognoscendo. ff. de officio præsidis.

3. Ita ius reddere iudex debet, ut auctoritatem

B 4 dignitati

24. METHODI REGVLARVM
dignitati ingenio suo augeat. d. §. sed et in co-
gnoscendo.

4. Pertinet ad officium iudicis, lites deminue-
re. l. quidam. 21. in fin. ff. si certum petatur.

5. In iudicijs non est acceptio personarum ha-
benda. c. in iudicijs. 12. de reg. iuris, in 6.

6. Si iudices noluerint, nullus tam audax inue-
nietur, qui possit inuito iudice litem protelare. l.
properandū. 11. §. sed omnes iudices. C. de iudicijs.

De auctore & reo.

1. Favorabiliores rei potius quam actores ha-
bentur. l. favorabiliores. 167. ff. de reg. iuris. Con-
cordat c. cum sunt. 11. de reg. iuris, in 6. his uerbis:
**Cum sunt partium iura obscura, reo fa-
uendum est potius quam auctori.**

2. Non debet auctori licere, quod reo non per-
mittitur. l. non debet. 41. ff. de reg. iuris. Concor-
dat c. non licet. 32. de regulis iuris, in 6. his uerbis:
**Non licet auctori, quod reo licitum non
existit.**

3. In pari causa possessor potior haberi debet.
l. in pari. 170. ff. de reg. iuris. Concordat c. in pari.
65. de reg. iuris, in 6. his uerbis: In pari delicto
uel causa potior est conditio possiden-
tis. Huius exemplum est l. cum par. 196. ff. de reg.
iuris. ubi Vlpianus: Cum (inquit) par delictū
est duorū, semper oneratur petitor, &
melior

melior habetur possessoris causa : sicut fit , cum de dolo excipitur petitoris neq; enim datur talis replicatio petitori , Aut si rei quoq; in ea re dolo actum sit. Aliud exemplum habetur l. 1. §. fin. cum l. sequente. ff. ne quis eum qui in ius uocatus est , uideat.

4. Vbi non est actor , ibi neq; reus est , neq; iudex. Multa enim per patientiam tolerantur , que si deducta fuerint in iudicium , exigente iusticia non tolerarētur. c. cum iam dudum. 18. §. fin. extr. de prebendis.

De auctore & successore.

1. Qui in ius dominiūue alterius succedit , iure eius uti debet. l. qui in ius. 137. ff. de reg. iuris. Concordat c. is qui. 46. de reg. iuris , in 6. his uerbis: Qui in ius succedit alterius , eo iure quo ille uti debebit.

2. Heredem eiusdem potestatis iurisq; esse , cuius fuit defunctus , constat. l. heredem. 59. ff. de regulis iuris.

3. Plerunque emptoris eadem debet esse causa circa petendum ac defendendum , que fuit uultoris. l. inuitus. 198. §. penult. ff. eod. tit.

4. Cum quis in alicuius locū successerit , non est equum ei nocere hoc , quod aduersus eum non nocuit , in cuius locū successerit. d. l. inuitus. 193. §. cū quis.

26 METHODI REGVLARVM

5. Quod ipsis qui contraxerunt obstat, & successoribus eorum obstat. l. quod ipsis. 185. ff. de reg. iuris.

6. Non debeo melioris conditionis esse, quàm author meus, à quo ius in me trāsfit. l. in omnibus. 135. §. fin. ff. eod. tt. Cōcordat l. nemo. 54. ff. eod. tt. his uerbis: Nemo plus iuris ad aliū transferre potest, quàm ipse haberet. Concordat item l. aliud. 120. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis: Absurdum est, plus iuris habere eum cui legatus sit fundus, quàm hæredem aut ipsum testatorem, si uiueret. Concordat item l. nemo. 162. ff. eod. tt. his uerbis: Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quàm ipse habuit. Concordat item c. nemo potest. 79. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Nemo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dinoscatur.

7. Hi qui in uniuersum ius succedunt, hæredis loco habentur. l. in pari. 170. in fin. ff. de reg. iuris.

8. Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet. l. prætor. 117. ff. eod. tt.

9. Qui per successionem, quamuis longissimā, defuncti o hæredes extiterunt, non minus hæredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes extiterint. l. qui per successionem. 154. ff. eod. tt.

10. Omnia serè iura hæredum perinde habentur,

tur, ac si continuo sub tempus mortis heredes extitissent. l. omnia ferè. 153. ff. d. tt.

11. Vni duo in solidum heredes esse non possunt. l. quod contra. 183. in fin. ff. eod. tt.

De locupletibus & pauperibus.

1. Nemo dubitat, soluendo uideri eum qui defenditur. l. nemo. 95. ff. de reg. iuris.

2. Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur. l. qui rem alienam. 126. ff. eod. tt.

3. Locupletior non est factus, qui liberum adquisierit. l. nemo. 168. §. 1. ff. eod. tt.

4. Præposterum est, antè nos locupletes dici, quàm adquisierimus. l. precia. 63. ibi: esse autem. ff. ad l. Falcidiam.

5. Pauperes sunt, qui minus quàm quinquaginta aureos habent. l. nonnulli. 10. ff. de accusationibus.

6. Inopia debitoris reddit inanem actionem. l. nam is. 6. ff. de dolo malo.

De natione hominis.

Natio quoq; personarum differentiam introducit. Quò pertinet regula hæc: Præsumptum est, quosdam bonos esse, quia nationis sunt non infamæ: quosdam malos uideri, quia ea natione sunt, quæ magis infamis est. l. quod si nolit. 31.

§. qui mancipia. ff. de ædilitio edicto.

Hæc de regulis personarum.

DE

28 METHODI REGVLARVM
DE RERVM RE-
gulis. Cap. III.

Alterum genus regularum circa res uer-
satur, quæ itidem duplices sunt, generales
& speciales. Generales rerû regule par-
tim de rebus adquirendis, partim de ijs amittendis
ac alienandis tractant. In rerum acquisitione po-
tissimum spectatur cause seu modi quibus res ad-
quiruntur, item persone quibus & per quas ad-
quirantur. Cause seu modi acquisitionis habent
suas exceptiones, quæ in sequentibus regulis con-
tinentur.

1. Non uidetur cepisse, qui per exceptionem à
petitione remouetur. l. non uidetur. 13. ff. de reg. iu-
ris. Concordat l. si quis. 15. in fin. ff. eod. tt. his uer-
bis: Non potest uideri accepisse, qui sti-
pulatus potest exceptione submoueri.
2. Non uidetur perfecte cuiusq; id esse, quod ex
casu auferri potest. l. omnes. 18. in fin. ff. de reg. iu-
ris. Plerunque tamen fit, ut etiam ea quæ à nobis
abire possunt, perinde in eo statu sint, atq; si non
essent eius conditionis, ut abire possint. Et ideo
quod fisco obligamus, & uendicare interdum, &
alienare, & seruitutem prædio imponere possu-
mus. l. plerunq; fit. 205. ff. eod. tt.
3. Non uidetur quisquam id capere, quod ei ne-
cesse

cesse est alij restituere. l. non uidetur. 51. ff. eod. tt.

4. Non uidetur data, que eo tempore quo datur, accipientis non fiunt. l. non uidentur. 127. in prin. ff. de reg. iuris.

5. Quod ei datur, qui iam est defunctus, quem dans uiuere credebat, pro non dato habetur. l. Ne ratius. 151. ff. eod. tt.

6. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. l. non fraudantur. 176. in fine. ff. eod. tt.

7. Iure nature æquum est, neminem cum alterius detrimento ex iniuria fieri locupletiozem. l. iure nature. 206. ff. de reg. iuris. Concordat l. iure succursum. 6. in fin. ff. de iure dotium, his uerbis: Bono & æquo non conuenit, aut lucrari aliquem cum damno alterius, aut damnum sentire pro alterius lucro. Item concordat c. locupletari. 48. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria uel iactura. Hæc de causis seu modis acquisitionis. sequitur de personis, quibus & per quas acquiritur.

8. Secundum naturam est, commoda cuiusque rei consequi eum, quem sequuntur incommoda. l. secundum. 10. ff. de reg. iuris. Concordat c. qui sentire. 55. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Qui sentire onus, sentire debet cōmodū; & contra.

9. Que

30 METHODI REGVLARVM

9. *Quæ legata mortuis nobis ad heredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate sumus, eodem casu adquirimus, aliter atq; quod stipulati sumus. Nam et sub conditione stipulâtes omnimodò eis adquirimus, etiamsi liberatis nobis potestate domini conditio existat. Sic etiam, si filius sub conditione stipulatus emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio, patri actiò competit: quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus. l. quæ legata. 18. ff. de reg. iuris. Hæc de rerum acquisitione. Sequitur de earum amissione et alienatione.*

10. *Ferè quibuscunq; modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur: cum quibus modis adquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Ut igitur nulla possessio adquiri nisi animo et corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrunq; in contrarium actum est. l. ferè quibuscunq;. 195. ff. de reg. iuris. Concordat c. 1. extr. eod. tt. his uerbis: Omnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.*

11. *Qui potest inuitis alienare, multò magis et ignorantibus et absentibus potest. l. qui potest. 26. ff. d. tt.*

12. *Non uidetur rem amittere, cuius propria non fuit. l. non uidetur. 83. ff. d. tt. Cõcordat l. non potest.*

potest. 208. ff. eod. tt. his uerbis: Non potest uideri desisse habere, qui nunquam habuit.

13. Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem. l. non alienat. 161. ff. d. tt. Concordat 7. cap. prox. de Pauliana actione, reg. 2.

14. Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. l. id quod nostrum. 11. ff. de reg. iuris.

15. Non intelligitur amissum, quod acquisitum alteri non est. l. nec utilem. 20. in fin. ff. ex quibus causis maiores. Vide item 7. cap. 7. de priuatiuis oppositis, reg. 3. in fin.

16. Quod euincitur, in bonis non est. l. quod euincitur. 150. ff. d. tt. Hactenus generales rerum regulas enumerauimus. Nunc speciales subijcimus: in quibus distribuendis due rerum diuisiones sunt notandæ. Vna, quod rerum aliæ sint extra nostrum commercium, aliæ in nostro commercio. Altera, quod rerum aliæ sint corporales, aliæ incorporales. Quod ad priorem diuisionem attinet, notandum, res quæ extra nostrum commercium sunt, aut omnium communes esse, aut publicas, aut uniuersitatis, aut nullius. Instit. de rerum diuis. in prin.

De rebus quæ nullius sunt.

Nullius sunt res sacre, sanctæ & religiose. Instit.

32 METHODI REGVLARVM

fit. d. tt. §. nullius autem. de quibus hæc regule notande.

1. Quod nullius esse potest, id ut alicuius fieret, nulla obligatio ualet efficere. l. quod nullius. 142. ff. de reg. iuris.

2. Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum. c. semel. 51. de reg. iuris, in 6.

3. Pro spiritualibus non prestatur homagium. c. ult. extr. de reg. iuris. Hæc de rebus quæ extra commercium nostrum sunt. Res quæ in nostro sunt commercio, aut proprie nobis sunt, aut cum alio communes, aut aliene.

De rebus proprijs.

1. Dominium rerum ex naturali possessione cœpit. l. 1. in prin. ff. de adquir. possessione.

2. Non uidetur suum esse, quod uendicari non possit. l. Quintus. 28. §. argento. ff. de auro legato.

3. Non ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem potest esse nostrum. l. non ut ex. 119. ff. de reg. iuris. Concordat Instit. de legatis. §. sed si rem, his uerbis: Quod proprium alicuius est, id amplius eius fieri non potest.

4. Quilibet rerum suarum moderator atq; arbiter est. l. in rem. 21. ibi: nam sue quidem. C. mandati. Concordat l. 2. in fin. ff. si à parente quis manumissus

numissus fuerit, his uerbis: Iniquum est, ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum alienationem. Item concordat l. nec enim. 9. ff. rerum amotarum, his uerbis: Non æquum est, inuitum suo preciores suas uendere.

5. Expediit reipublicæ, ne quis re sua malè utatur. Instit. de his qui sui uel alieni iuris sunt. §. sed et maior. ibi: expediit enim.

6. Alienum uidetur possidere, qui partis non utitur, aut malè utitur. c. hæc utiq;. 14. q. 4.

7. Prodesse sibi unusquisque, dum alij non noceat, non prohibetur. l. 1. §. ijdem aiunt, in fin. ff. de aqua pluua arcenda. Cuius exemplum est d. l. 1. §. de eo opere, in hæc uerba: Sic debet quis meliorem agrum suum facere, ne uicini deteriores faciat. Aliud exemplum habetur l. domum. 61. ff. de reg. iuris, hisce uerbis: Domum suam reficere unicuique licet, dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet.

8. Domus cuique sua tutissimum ei refugium atque receptaculum est. l. plerique. 18. ff. de in ius uocando.

9. Nemo de domo sua extrahi debet. l. nemo. 103. ff. de reg. iuris.

De rebus communibus.

1. In re communi prohibendi potius quam faciendi

C

ciendi

34. **METHODI REGVLARVM**
 ciendi ias socio competit. l. an unus. ii. ibi: & ma-
 gis. ff. si seruitus uendicetur. Cōcordat l. Sabinus.
 28. in prin. ff. communi diuidundo, his uerbis: Sa-
 binus ait, in re communi neminem do-
 minorum iure facere quicquam inuito
 altero posse. Vnde manifestum est, pro-
 hibendius esse. In re enim pari potio-
 rem esse causam prohibentis constat.
 Concordat item c. in re communi. 56. de reg. iuris,
 in 6. his uerbis: In re communi potior est
 conditio prohibentis.

2. Naturale uitium est, negligi quod communi-
 ter possidetur: utq; se habere nihil, qui non totum
 habet, arbitretur: deniq; suam quoq; partem cor-
 rumpi patiatur, dum inuidet aliena. l. 2. §. quorū
 nimiam. uers. naturale quippe. C. quando & qui-
 bus quarta pars debetur ex bonis decur.

3. Communio mater discordiæ. l. cum pater. 79.
 §. dulcissimis in fin. ff. de leg. 2.

4. Propter immensas contentiones plerunque
 res ad diuisionem peruenit. l. in re communi. 25. §.
 itaq; propter. ff. de seruitut. urbanor. præd.

5. Nemo inuitus compellitur ad communionem.
 l. si non sortem. 26. §. si centum. ff. de sancti. in-
 debiti.

De rebus alienis.

1. In alieno solo aucupari, uenari, aliudue quid
 facere

facere quis inuito domino soli non potest. l. diuus Pius. 16. ff. de seruitut. rusticor. prædior. l. quod enim. 3. §. planè qui. ff. de adquir. rer. dominio.

2. Inuitis nobis res nostras alius retinere non debet. l. si filiofamiliàs. 25. §. maritum, in fin. ff. soluto matrimonio.

Hactenus primam rerum diuisionem prosecuti sumus. Altera diuisione diximus rerum alias esse corporales, alias incorporales. Instit. de rebus corporalibus & incorporalibus, per totum. l. 1. §. quedam. ff. de rerum diuis. Corporales res aut mobiles sunt, aut soli siue immobiles.

De rebus mobilibus: puta de fructibus & pecunia.

Mobiles res sunt fructus primùm, deinde pecunia. De fructibus hæc regula sunt notanda.

1. Omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauit. Vide §. cap. prox. in prin. reg. 2.

2. Omnis fructus non iure seminis, sed iure soli percipitur. l. qui scit. 25. in prin. ff. de usuris.

3. Fructus pendentes pars fundi esse uidentur. l. fructus. 44. ff. de rei uendicat.

4. Fructus rei est, uel pignori dare licere. l. fructus. 71. ff. de reg. iuris.

De pecunia hæc regula notanda, Quod pecunia sine peculio res fragilis dicta sit à ueteribus, l. si chorin. 77. §. 1. ff. de leg. 3. ubi peculium appel-

C 2 latur,

36 METHODI REGVLARVM latur, quod praesidij causa seponitur.

De domo.

Soli siue immobilis res est domus, cuius haec sunt regulae.

1. Domus constat ex solo & superficie. l. eum qui. 23. in prin. ibi: ut puta cum. ff. de usucapionib.
2. Solum pars est aedium, nec subiacet uti mare nauibus. l. solum. 49. in prin. ff. de rei uendicat.
3. Domus pariete medio aedificato in duas diuisa, pro duabus domibus accipitur. l. si quis. 6. §. quod & in aedibus. ff. communia praedior. Haec de rebus corporalibus sint dicta.

Incorporales res sunt ea quae in iure consistunt: qualia sunt tam personarum quam rerum iura, eaque partim publica sunt, partim priuata. Publica sunt, dignitas, iurisdictio, ius legesque, consuetudo, equitas, ueritas, & quae pro ueritate accipitur, res iudicata. Siquidem iudicare munus publicum est. l. quippe. 78. ff. de re iudicata. postremo utilitas publica. de quibus singulis aliquot regulas ordine subiiciemus: hoc praemisso, quod res incorporalis traditionem & usucapionem non recipiat. l. seruus. 43. §. incorporales. ff. de adquir. rerum domin.

De dignitate.

1. Ex conuersatione equali contemptus dignitatis nascitur. l. obseruandū. 19. in prin. ff. de officio praesidis.
2. In-

2. *Infamibus portæ dignitatum non patent. c. infamibus. 87. de reg. iuris, in 6.*

3. *Maiores dignitas est in sexu uirili. de qua regula uide s. cap. prox. de fœminis, reg. 1.*

De iurisdictione & causæ cognitione.

1. *Iurisdictionis sine modica coercitione nulla est. l. ult. in fine. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictionis.*

2. *Nemo potest gladij potestatem sibi datam, uel cuiusuis alterius coercitionis ad alium transferre. l. nemo. 70. ff. de reg. iuris.*

3. *Causæ cognitio imperij magis est quam iurisdictionis: ideoq; magistratui municipali non permittitur. l. ea quæ. 26. ff. ad municipalem.*

4. *Ubiq; causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur. l. ubiq; 105. ff. de reg. iuris.*

5. *Omnia quæcunq; causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. l. omnia. 72. ff. d. tt. Concordat l. nec quicquam. 9. §. 1. ff. de officio proconsulis, hisce uerbis: Vbi decretum necessarium est, per libellum id expedire Proconsul non poterit: omnia enim, &c. ut s.*

6. *Par in parem nullum habet imperium. l. ille à quo. 13. §. tempestiuum. ff. ad S. C. Trebell.*

C 3 De

38 METHODI REGVLARVM
De iure & legibus, nec non de
consuetudine.

1. Ius hominum causa constitutum est. Inst. de iure naturali. §. fin.
2. Idcirco iudiciorum uigor, iurisq; publici tutela in medio uidetur constituta, ne quisquam sibi ipsi permittere ualeat ultionem. l. nullus. 13. C. de iudeis.
3. Ius ciuile uigilantibus scriptum est. Vide §. cap. prox. de peritis & diligentibus, reg. 4.
4. Ius finitum esse & potest & debet. Facti interpretatio plerunq; etiam prudentissimos fallit. l. 2. ff. de iuris & facti ignor.
5. Turpe est patricio & nobili uiro & causas oranti ius in quo uersatur ignorare. l. 2. §. Seruius autem. ff. de origine iuris.
6. Que rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. l. ubi pugnantia. 148. in fine. ff. de reg. iuris.
7. Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. l. iura. 8. ff. d. tt.
8. Simplicitas legibus amica. Instit. de legitima adgnator. success. §. ceterum. ibi: & hoc quidem.
9. Que semel aut bis accidunt, ea contemnunt legumlatores. l. nam ad ea. 5. ff. de legibus. Concordat l. ea qua. 64. ff. de reg. iuris, hisce uerbis: Ea qua rare accidunt, non temere in agendis

gendis negocijs computantur.

10. *Quæ propter necessitatem recepta sunt, nõ debent in argumentum trahi. l. quæ propter. 122. ff. de reg. iuris. Concordat c. in argumentum. 78. de reg. iuris, in 6. his uerbis: In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.*

11. *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum. c. quod alicui. 74. de reg. iuris, in 6.*

12. *Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentias. l. quod contra. 183. ff. de reg. iuris. Concordat c. quæ à iure. 28. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda. Vide item de hac regula j. cap. 8. reg. 1. except. 1.*

13. *Error ius facit. l. 2. §. fin. ff. de supellect. legata.*

14. *Temporaria permutatio ius prouinciæ non innouat. l. nemo. 165. §. 1. ff. de reg. iuris.*

15. *Tolerabilia sunt quæ uetus cõsuetudo comprobauit. l. Imperatores. 13. §. fin. ff. de pollicitationibus.*

16. *Non uerbis, sed ipsis rebus leges imponuntur. l. 2. §. fin. C. communia de legatis.*

17. *Distingue tempora, et concordabit scri-*

40 METHODI REGVLARVM

ptura.c.si peccauerit. §.distingue.2. quest.1.

18. Qui uetante pretore fecit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur. l. qui uetante. 102. in prim. ff. de reg. iuris.

19. Omnis definitio in iure civili periculosa est: rarum est enim, ut non subuerti possit. l. omnis. 202. ff. d. tt.

20. A bono et equo plerumque sub autoritate iuris scientie perniciosè erratur. l. si seruum. 92. §. sequitur. ibi: scribit enim. ff. de uerb. obligat.

21. Leges non dedignantur sequi sacros canones. Nouell. 83. §. si uerò ecclesiasticum. ibi: quas etiam.

De æquitate.

1. In omnibus quidem, maximè tamen in iure, æquitas spectanda est. l. in omnibus. 90. ff. de reg. iuris.

2. Etsi nihil facile mutandum est ex sollemnibus, tamen ubi æquitas euidentis poscit, subueniendum est. l. etsi nihil. 143. ff. d. tt.

3. Aequitas non solum ex naturalibus, sed etiam ex civilibus præceptis sumenda est. l. bona fides. 31. ff. de positi.

De ueritate.

1. Veritas rerum erroribus gestorum non uitiatur. l. illicitas. 6. §. ueritas. ff. de officio præsidis.

2. Propter scandalum euitandum ueritas non est omit-

est omittenda. c. qui scandalizauerit. 3. extr. de regulis iuris.

3. Plus ualet quod in ueritate actum est, quàm quod est in opinione. Inst. de legatis. §. si quis rem suam.

4. Plus ualet quod agitur, quàm quod simulate concipitur. Rubrica C. plus ualere quod agitur, &c.

De re iudicata.

1. Res iudicata pro ueritate accipitur. l. res iudicata. 207. ff. de reg. iuris.

2. Sententia iniusta iudicem potius ledit, quàm eum in quem temerè fertur. c. nolite. §. fin. 11. q. 3.

3. Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perueniunt. l. ea sola. 97. ff. de reg. iuris.

4. Qui aliud fecit, quàm quod à Prætoře decretum est, nihil egit. l. si pupillorum. 7. §. si prætor. ff. de rebus minorum.

De utilitate publica.

1. Utilitas publica præferenda est priuatorum contractibus. l. 3. C. de primipilo.

2. Publicè non prodest, singulis legum adminicula denegari. l. unica. C. de sententijs præfectorum prætorio.

3. Ciuitates priuatorum loco habentur. l. cum qui. 16. in fin. ff. de uerb. significat.

Hactenus res incorporales, quæ publicè iuris
 C 5 sunt,

42 **METHODI REGVLARVM**
sunt, cum suis regulis exposuimus. nunc eas quæ
sunt iuris priuati, subiiciemus. Cuius generis sunt
priuilegia, seruitutes, &c.

De priuilegijs & beneficijs.

1. Quod ob gratiam alicui conceditur, non est
in eius dispendium retorquendum. c. quod ob gra-
tiam. 61. de reg. iuris, in 6.
2. Decet concessum à principe beneficium esse
mansurum. c. decet. 16. d. tt.
3. Indultum à iure beneficium non est alicui
auferendum. c. indultum. 17. eod. tt.
4. Priuilegia quædam causæ sunt, quædam per-
sonæ. Et ideo quædam ad heredem transmittun-
tur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, ad here-
dem non transeunt. l. priuilegia. 156. ff. de reg. iu-
ris. Concordat l. in omnibus. 68. ff. eod. tt. his uer-
bis: In omnibus causis id obseruatur, ut
ubi personæ conditio locum facit be-
neficijs, ibi deficiente ea beneficium
quoq; deficiat: ubi uerò genus actio-
nis id desiderat, ibi ad quemuis perse-
cutio eius deuenit, non deficiat ratio
auxilij. Cõcordat item c. priuilegium. 7. de reg.
iuris, in 6. his uerbis: Priuilegium persona-
le personam sequitur, & extinguitur
cum persona.
5. Beneficium datur propter officium. gloss. in
c. ult.

c. ult. in uerbo Perpetuus. extr. de officio uicarij.

6. Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. *c. 1. de regulis iuris, in 6.*

7. Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium. *c. unico, in fine. de milite uasallo, qui arma bellica deposuit, in usib. feudorū.*

De seruitutibus,

1. Nulli res sua seruit. *l. in re communi. 25. in prim. ff. de seruitut. urbanor. prædior.*

2. Loci seruientis corpus non est dominij eius, cui seruitus debetur, sed ius eundi habet. *l. loci. 4. in prim. ff. si seruitus uendicetur.*

3. Publicè utile est, sine metu & periculo per itinera commeari. *l. 1. §. summa. ff. de his qui deiecerunt uel effuderunt.*

Hec de rebus etiam incorporalibus, quæ sunt iuris priuati, sint dicta. Quanquam præter eas quas exposuimus, sunt & plures alie. Nam hereditas quoq; obligatio, actio & exceptio inter res incorporales & iura priuata numerantur. Sed quia per has res tam personarum quàm rerum iura adquirimus, retinemus, & amissa recuperamus: ideo eas cum suis regulis ad tertium genus regularum, actionum uidelicet, de quo proxime sequitur, collocabimus.

DE

44 METHODI REGVLARVM
DE ACTIONVM RE-
gulis. Cap. IIII.

Post personarum & rerum regulas super-
sunt regule actionum, quas nunc enumera-
bimus: hoc præmissis, quòd actionis appella-
tione hoc loco non solum ius persequendi in iudi-
cio, quod nobis debetur, contineatur, sed omnis
causa iuris tum personarum, tum rerum adqui-
rendi, retinendi & recuperandi, siue in iure, siue
in facto consistat. Proinde sub actionum nomine
hic complectimur etiam contractus & delicta,
similesq; tum obligationum, tum actionum cau-
sas, item exceptiones cum suis causis. Nam agere
etiam is uidetur, qui exceptione utitur. l. 1. ff. de
exceptionibus. Sed & litis contestationem, pro-
bationem, presumptionem, & alios actus tam iu-
diciales quàm extraiudiciales, omniaq; hominum
negocia, quibus forma à iure præscribitur, actio-
nis appellatione comprehendimus. Primum au-
tem de actione, quatenus est ius persequendi in iu-
dicio quod nobis debetur, cum suis causis agemus:
postea de cæteris. Sunt autem actionum, perinde
ac personarum rerumq; regule, partim genera-
les, partim speciales.

De actionibus in genere.

Generales actionum regule sunt hæ.

1. Nemo

1. Nemo sine actione in iudicio experiri permit-
titur. l. si pupilli. 6. §. fin. uers. quamuis enim, cum
sua glossa. ff. de negocijs gestis.

2. Ex legibus actiones compositæ sunt, quibus
inter se homines disceptarent: quas actiones ne
populus prout uellet institueret, certas & solen-
nes esse uoluerunt. l. 2. §. deinde ex his. ff. de origi-
ne iuris.

3. Qui actionem habet ad rem recuperandam,
ipsam rem habere uidetur. l. qui actionem. 15. ff. de
reg. iuris.

4. Minus est actionem habere, quam rem. l. mi-
nus. 204. ff. eod. tt.

5. Nemo alieno nomine lege agere potest. l. ne-
mo. 165. in prin. ff. eod. tt.

Quibus
actio com-
petat?

6. Alterius circumuētio alij non præbet actio-
nem. l. alterius. 49. ff. eod. tt.

7. De patre & domino eius qui quid stipula-
tus, uel cui quid legatū est, quatenus actio ei com-
petat, regula habetur l. quæ legata. 18. ff. d. tt. cu-
ius uerba uide s. cap. prox. reg. 9.

8. Cum seruis nulla est actio. l. cum seruis. 107. ff. de reg. iuris.

Aduersus
quos com-
petat actio?

9. Graue est, non solum legibus, uerumetiam
æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis
alios molestari. l. 1. C. ut nullus ex uicarijs.

10. Non debet alteri per alterum iniqua con-
ditio

46 METHODI REGVLARVM

ditio inferri. l. non debet. 74. ff. de reg. iuris. Concordat l. factum cuique. 197. in prim. ff. eod. tt. his uerbis: Factum cuiq; suum, non aduersario suo nocere debet. Item concordat l. soluendo. 38. ff. de negocijs gestis, hisce uerbis: Naturalis simul & ciuilis ratio suadet, alie nam conditionem meliorem etiam ignoratis & inuiti nos facere posse: deteriori non posse. Item concordat l. paterfamilias. 42. ff. de heredibus instit. his uerbis: Nemo alterius facto debet pregrauari. Item concordat l. 2. §. nullum. ff. de decurionibus, his uerbis: Nullum patris delictum innocenti filio poenae est. Item concordat l. is qui a debitore. 9. ibi: quia dolus. ff. quae in fraudem creditor. his uerbis: Dolus alij, quam qui eum admisit, nocere non debet. Item concordat c. delictum. 76. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Delictum personae non debet in detrimentum ecclesiae redundare. Planè habet regula proposita suas etiam exceptiones, quarum prima haec est: Si alius nostro mandato quid fecit. Nam qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum. c. qui facit. 72. de reg. iuris, in 6. Item deiecit et qui mandauit. l. hoc iure. 194. §. 1. ff. de reg. iuris. Et potest quis per alium, quod potest facere per seipsum. c. potest. 68. de reg. iuris, in 6.

in 6. Altera exceptio est: Si quis factum alterius ratum habuerit. Nam ratihabitio mandato comparatur. d. l. hoc iure. 124. §. ratihabitio. Concordat c. ratihabitionem. 10. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Ratihabitionem retrahere, & mandato, non est dubium, comparari. Huius exceptionis replicatio est: Si non eius nomine, qui ratum habet, gestum sit. Nam ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum. c. ratum. 9. eod. tt. Tertia exceptio est: Si quis quod per se facere non potest, per alium fecerit: hoc enim casu non defenditur exceptione facti alieni. Nam quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam agere debet. l. 2. §. 1. ff. de administrat. rer. ad ciuitates pertinent. Concordat c. quod alicui. 67. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit. Hec de decima regula.

11. Vnicuique sua mora nocet: quod et in duobus reis promittendi obseruatur. l. in condemnatione. 133. §. penult. ff. de reg. iuris.

12. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. c. quod omnes. 29. de reg. iuris, in 6.

13. Refertur ad uniuersos, quod publice fit per maiorem partem. l. aliud est. 120. §. 1. ff. de reg. iuris.

14. Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum

48 METHODI REGVLARVM

ctum prestare debet. l. ex qua persona. 191. ff. d. tt.

15. Onus ad eum pertinet, qui commodum percipit. l. si igitur. 55. in fin. ff. pro socio. l. unica. §. pro secundo, in fin. C. de caducis toll. Concordat c. rationi. 77. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Rationi cōgruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore.

16. Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod prestiterit. l. nemo. 130. ff. de regulis iuris.

17. Iudicium redditur in inuitum. l. inter stipulantem. 83. §. Stichum. ibi: nam stipulatio. ff. de uerb. obligat.

Quid ueniat in actione petendum?

18. Cum uerbum Restituas in lege inuenietur, etsi nō specialiter de fructibus additum est, tamen fructus sunt restituendi. l. in condemnatione. 133. §. 1. ff. de reg. iuris.

19. Quatenus cuiusq; intersit, in facto, non in iure consistit. l. quatenus. 24. ff. eod. tt.

20. Interesse eius uidetur, qui damnum passurus est, non eius qui lucrum est factururus. l. si is cui. 73. §. fin. ff. de furtis.

21. Generaliter, cum de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per aduersarium habere non potuit, cōsiderandum est. l. generaliter. 78. ff. de reg. iuris.

22. In condemnatione personarum, quæ in id quod

quod facere possunt damnatur, non totum quod habent extorquendum est, sed et ipsarum ratio habenda est, ne egeant. l. in condemnatione. 133. ff. de reg. iuris.

23. Quod à quoquam poenae nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur. l. quod à quoquam. 46. ff. d. tt.

24. Ea quae in partes diuidi non possunt, solida à singulis heredibus debetur. l. ea quae. 152. ff. d. tt.

25. In alternatiuis debitoris est electio. c. in alternatiuis. 70. de reg. iuris, in 6.

26. In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, praesenti die debetur. l. in omnibus. 14. ff. de reg. iuris. Quando competit actio?

27. Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui possit. l. nihil peti. 146. ff. cod. tt.

28. Cum soluendi tempus obligationi additur, nisi eo praeterito peti non potest. d. l. nihil peti.

29. Quod pendet, non est pro eo quasi sit. l. is damnus. 131. in fin. ff. d. tt.

30. Omnes actiones, quae mortè aut tempore pereunt, semel in clausa iudicio saluae permanent. l. omnes actiones. 181. ff. d. tt. Quamdiu competit actio?

31. Quoties cōcurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, una tantum quis experiri debet. l. nemo. 43. in fin. ff. cod. tt. Reliqua.

D

§2. Si

50 METHODI REGVLARVM

32. Si quis communi auxilio & mero iure munivus sit, non debet ei tribui extraordinarium auxilium. l. in cause. 16. in prin. cum sua glossa. ff. de minor. uiginti quinque; annis.

33. Natura rerum inductum est, ut plura sint negocia quam uocabula. l. natura. 4. ff. de prescriptis uerbis.

De in rem actionibus.

Hactenus generales actionum regulas enuimur: sequuntur nunc speciales singularum actionum regule. Cum autem actionum alie in rem sint, alie in personam, Inst. de actionibus. §. omnium autem: prius de in rem, postea de in personam actionibus agemus. Sunt tamen in rem actionum regule partim generales, partim speciales. Generales in rem actionum regule sunt hæc.

1. In rem actio datur aduersus possessorem rei. Inst. d. §. omnium autem. & l. in rem. 24. in prin. ff. de actionibus & obligat.

2. Qui dolo desijt possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est. l. qui dolo. 73. ff. de reg. iuris. Concordat l. parem. 192. ff. è od. tt. his uerbis: Parem esse conditionem oportet eius qui quid possideat, uel habeat, atque eius cuius dolo malo factum est, quo minus possideret uel haberet. Item concordat l. ad ea. 199. §. 1. ff. d. tt. his uerbis:

Semper

CAPVT IIII.

Semper qui dolo fecit quo minus haberet, pro eo habendus est ac si haberet. Item concordat c. pro possessore. 36. de reg. iur. in 6. his uerbis: Pro possessore habetur, qui dolo desijt possidere.

3. Longè commodius est ipsum possidere, e aduersarium ad onera petitoris cōpellere, quàm alio possidente petere. l. is qui destinauit. 25. ff. de rei uendicat.

4. Actio nunquam ultrò possessori datur: qui se cum sufficiat ei quòd possideat. l. 1. §. interdictum. ff. uti possidetis.

5. Bona fides tantundem possidenti prestat, quantum ueritas, quoties lex impedimento non est. l. bona fides. 178. ff. de reg. iuris.

De petitione hæreditatis.

Hactenus generales in rem actionis regulas enumerauimus. Sequuntur nunc speciales: & primum petitionis hæreditatis. Nam hæc in rem actio est. l. sed etsi. 25. §. petitio. ff. de petitione hæreditatis.

1. Hæreditas nihil aliud est, quàm successio in uniuersum ius, quod defunctus habuerat. l. hæreditas. 62. ff. de reg. iuris.

2. Ius nostrum non patitur eundem in paganis & testatò & intestatò decessisse: earumq; rerū naturaliter inter se pugna est. l. ius nostrum. 7. ff. d. tt.

D

2

3. Quam-

52. METHODI REGVLARVM

3. *Quamdiu possit ualere testamentum, tamdiu legitimus non admittitur. l. quamdiu. 89. ff. d. tt.*

4. *Si nemo subiit hereditatem, omnis ius testamenti soluitur. l. si nemo. 141. ff. d. tt.*

5. *Non uult heres esse, qui ad aliū uoluit transferre hereditatem. l. non uult. ff. de reg. iuris.*

6. *Quoties duplici iure defertur alicui successio, repudiato nouo iure quod antè defertur, supererit uetus. l. quoties. 91. ff. d. tt.*

7. *Quò tutela redit, eò & hereditas peruenit: nisi cum foeminae heredes intercedunt. l. Quintus Mutius. 73. in prin. ff. d. tt.*

8. *Omnis hereditas, quamuis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. l. omnis hereditas. 180. ff. d. tt.*

De actione hypothecaria.

Et hæc actio in rem est. l. pignoris. 17. ff. de pignoribus & hypothecis. cuius hæc est regula, seu potius exceptio:

Creditor qui permittit rem uenire, pignus dimittit. l. creditor. 118. ff. de reg. iuris.

De obligationibus, & in personam actionibus.

Alterum genus actionum est in personam, quæ ex obligatione aliqua oriuntur. Instit. de actionibus. §. omnium autem. Ideoq; obligationum quoq; regulæ hoc loco sunt inserendæ. Obligatio uerò

aut

aut naturalis est, aut civilis.

1. Is natura debet, quem iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus. l. cum amplius. §. 4. in fin. ff. de reg. iuris.

2. Naturalis obligatio solo æquitatis uinculo sustinetur. l. Stichū. 95. §. naturalis. ff. de solutionib.

3. Ex naturali obligatione non datur actio, sed exceptio tantum, exemplo l. iuris gentium. 7. §. sed cum nulla. ff. de pactis. l. naturaliter. 13. §. fin. cum l. sequente. ff. de condict. indebiti. l. sed etsi. 11. §. fin. cum l. sequente. ff. ad S. C. Macedonianum. l. naturales. 9. ff. de action. et obligat.

4. Civilis obligatio aut ex contractu competit, aut ex quasi contractu, aut ex maleficio, aut ex quasi maleficio. Instit. de obligat. §. sequens diuisio. De contractibus et maleficijs cum suis actionibus tam in genere, quam in specie ordine dicitur.

De contractibus & pactis conuentis in genere.

1. Bona fides in contractibus consideratur. l. bonam fidem. 4. C. de obligat. et action.

2. Nihil tam congruum fidei humane, quam ea que placuerint inter eos seruare. l. 1. in prin. ff. de pactis.

3. Quod semel placuit, amplius displicere non potest. c. quod semel. 21. de reg. iuris, in 6. Que re-

D 3 gula

54 METHODI REGVLARVM

gula in ultimis uoluntatibus non obtinet. Nam in his ambulatoria est uoluntas defuncti usq; ad uite supremum exitum. l. quod si. 4. in fin. ff. de adimendis legatis. Sed nec in proprijs negocijs cum alio non communibus locum habet. In his enim nemo sibi ipsi legem dicere potest, à qua non possit recedere. l. si quis. 22. in prim. ff. de leg. 3. l. quod autem. 7. §. uxori. ibi: quia uenditor. ff. de donat. inter uir. et uxorem.

4. Graue est fidem fallere. l. 1. in prim. ff. de constituta pecunia.

5. Bona fides æquitatem summam desiderat. l. bona fides. 31. in prim. ff. de depositi.

6. Bona fides exigit, ut quod conuenit fiat. l. cū uenderem. 22. ff. locati.

7. Bona fides contraria est fraudi et dolo. Lea uerò. 3. §. fin. ff. pro socio. l. contractus. 23. uers. excepto eo. ff. de reg. iuris.

8. Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur. l. bona fides. 57. ff. d. tt. Concordat c. bona fides. 83. de reg. iuris, in his uerbis: Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur.

9. Bonæ fidei non congruit de apicibus iuris disputare. l. si fideiussor. 29. §. quedā. ff. mandati.

10. Contractus legem ex conuentione accipiunt. d. l. contractus. 23. uers. nam hoc seruabitur.

et c.

c. contractus. 35. de reg. iuris, in 6. his uerbis:
Contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur.

11. *Cum res per pactū formæ suæ redditur, non fit paciscentis conditio deterior, exemplo l. si unius. 28. §. sed si pactum conuentum, in fine. ff. de pactis.*

12. *Frustra sibi fidem præstari petit, qui eam non præstat. c. frustra. 75. de reg. iuris, in 6.*

13. *Priuatorum conuentio iuri publico non derogat. l. neq; pignus. 45. in fin. ff. de reg. iuris. Concordat l. nec ex prætorio. 27. ff. cod. tt. his uerbis: Nec ex prætorio, nec ex solenni iure priuatorum conuentione quidquam immutandum est: quamuis obligationum causæ pactione possunt immutari & ipso iure, & per pacti conuenti exceptionem: quia actionum modus uel lege, uel per prætorem introductus, priuatorum pactionibus non infirmatur: nisi tunc, cum inchoatur actio, inter eos conuenit. Huius regulæ exceptio est: Si pactum priuatorum non ad publicam læsionem, sed tantum ad rem familiarem spectat. Nam omnes licentiam habent ijs quæ pro se introducta sunt, renunciare. l. si quis. 29. uers. cum alia. C. de pactis. de qua re uide item j. cap. 6. circa finem.*

D 4 14. Verum

56 METHODI REGVLARVM

14. Verum est, neq; pacta, neq; stipulationes factum posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neq; stipulatione potest comprehendi, ut utilem actionem aut factum efficere possit. l. uerum est. 31. ff. de reg. iuris.

15. Neq; pignus, neq; depositum, neq; precariū, neq; emptio, neque locatio rei suae consistere potest. l. neq; pignus. 45. ff. d. tt.

16. Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest. l. Quintus Mutius. 73. §. fin. ff. d. tt.

17. Vniuscuiusq; contractus & initium spectandum est, & causa. l. si procuratorem. 8. in prin. ff. mandati. l. si id. 58. §. si filiusfamiliās. ff. pro socio. & l. si tamen. 12. in fin. ff. ad S. C. Macedonianum.

18. Origo potius obligationis, quam titulus actionis considerandus. l. 3. in fin. C. ad S. C. Macedon. Hæc de contractibus & pactis conuentis in genere sunt dicta: nunc de ijs eorumq; actionibus in specie dicendum.

De stipulationibus & alijs cautionibus.

1. Plus cautionis in rem est, quam in personam. l. plus cautionis. 25. ff. de reg. iuris.

2. In stipulationibus ius continetur, in pactis factum uersatur. l. si unus. 28. §. pactus ne peteret. ff. de pactis.

3. Non

3. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum. c. non est. 58. de regulis iuris, in 6.

4. In malis promissis fidem non expedit obseruari. c. in malis. 69. eod. tt.

5. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus. l. non omne. 186. in fin. ff. de reg. iuris. Concordat l. que legata. 18. in fin. ff. eod. tt. ubi etiam exemplo declaratur. Verba eius uide 3. cap. prox. reg. 9.

6. Stipulatio interpretanda pro natura rei, cui interposita est, exemplo l. si cum. 10. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus in iudicio sistendi causa. et l. si stipulatus. 4. in prin. ff. de usuris.

De emptione & uenditione.

1. Aliud est uendere, aliud est uendenti consentire. l. aliud est. 120. in prin. ff. de reg. iuris.

2. Cum quis potest alienare, poterit et consentire alienationi. l. cum quis. 125. in prin. ff. eod. tt.

3. Cui ius est donandi, eidem et uendendi et concedendi ius est. l. cui ius est. 123. ff. eod. tt.

4. Imaginaria uenditio non est precio accedente. l. imaginaria. 16. ff. eod. tt.

De donatione.

1. Donari uidetur, quod nullo iure cogente conceditur. l. donari. 82. ff. de reg. iuris.

2. Cuius per errorem dati repetitio est, eius con-

D 5 sultò

58 METHODI REGVLARVM

sultò dati donatio est. l. cuius per errorē. 53. ff. d. tt.

3. Cui donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam eius uoluntatem habendam. l. cum quis. 125. in fin. d. tt.

4. Inuito beneficium non datur. l. inuito. 69. ff. d. tt. Concordat l. inuitus. 198. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis: Quod cuiq; pro eo præstatur, inuito non tribuitur.

5. Qui ex liberalitate sua conueniuntur, in id quòd facere possunt condemnandi sunt. l. diuus Pius. 28. ff. eod. tt.

6. Species lucri est, ex alieno largiri, & beneficij debitorem sibi adquirere. l. si pignore. 56. §. 1. ff. de furtis.

7. Beneficio affici hominem, interest hominis. l. seruus. 7. §. fin. ff. de seruis exportandis.

8. Ad antidora quis naturaliter obligatur. l. sed etsi lege. 28. §. consuluit. ibi: quamuis ad remunerandum. ff. de petit. hereditatis.

De mandato, eiusq; actione.

1. Semper, qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur. Sed etsi quis ratum habuerit quòd gestum est, obstringitur mandati actione. l. semper. 60. ff. de reg. iuris.

2. Consilij non fraudulentum nulla obligatio est. Caterum si dolus & calliditas intercesserit: de dolo actio competit. l. consilij. 47. ff. d. tt. Concordat c. nullus.

e. nullus. 62. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Nullus ex consilio (dummodò fraudulentum non fuerit) obligatur.

De societate, eiusq; actione.

Socij mei socius, meus socius non est. d. l. consilij. 47. in fin. Hæc de contractibus eorumq; actionibus sint dicta. Sequitur de maleficijs horumq; actionibus, primùm in genere, postea in specie.

De maleficijs, eorumq; actionibus.

1. *Maleficia non debent esse impunita. Lsi ita. 51. §. fin. ff. ad l. Aquiliam.*
2. *Pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. Lsi à reo. 70. §. id quod uulgo. ff. de fideiussoribus.*
3. *Peccata nocentium nota esse & oportet & expedit. l. eum qui. 28. in prin. ff. de iniurijs.*
4. *Maleficia uoluntas & propositum delinquentis distinguunt. l. qui iniurie. 55. in prin. ff. de furtis.*
5. *In maleficijs uoluntas spectatur, non exitus. Ldiuus Hadrianus. 14. ff. ad l. Cornel. de sicarijs. Concordat l. in lege. 7. ff. eod. tit. his uerbis: In lege Cornelia dolus pro facto accipitur. Item concordat l. fraudis interpretatio. 79. ff. de reg. iuris, hisce uerbis: Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euetu duntaxat, sed ex consilio quoq; consideratur.*

60 METHODI REGVLARVM

tur. Concordat item c. sicut. §. fin. cum duob. sequentibus, distinct. 47.

6. Dolus omnino puniendus, etiamsi ei tantum, qui cum admisit, damnosus sit futurus. l. si procurator. 11. §. fin. ff. de doli mali except.

7. Nisi debet permitti poenam petere, qui in ipsam non incidit. l. cū par. 196. §. fin. ff. de reg. iuris.

8. Paria delicta mutua pensatione dissoluuntur. l. uero. 39. ff. soluto matrimonio.

9. Dolo malo non uidetur facere, qui iure suo utitur. l. 3. §. is tamen. ff. de libero homine exhibendo. cuius exceptionem uide §. in damni iniurie actione, reg. 2.

10. Peccata suos tenere debent authores. c. que situm. 2. §. fin. de his que fiunt à maiori parte.

11. Ex poenalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. l. ex poenalib. 58. ff. de reg. iuris.

12. Facientes et consentientes per poena constringit. c. facientes. dist. 86.

13. In heredem non solent actiones transire, que poenales sunt ex maleficio: ueluti furti, damni iniurie, iniuriarum, ui bonorum raptorum. l. pupillum. 111. §. 1. ff. de reg. iuris. Cuius exceptio prima est: Si aduersus defunctum actio poenalis sit inchoata. Nam poenalia iudicia semel accepta in heredes transmitti possunt. l. poenalia. 124. ff. eod. tit. Concordat l. omnes actiones. 181. in prin. ff. eod. tit.

cuius

cuius uerba uide s̄. eod. cap. in prim. reg. 30. Item concordat l. nemo enim. 87. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. cap. 7. in prim. reg. 2. Altera exceptio est: Si ex delicto defuncti aliquid ad heredem peruenit: hoc enim ei extorquendum est. Nam sicuti pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet, ita nec lucrũ facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset. l. sicuti heres. 38. ff. de reg. iuris. nec distinguitur, quamuis id quod ad eum peruenit, rursus amiserit: nam cum Prætor in heredem dat actionem, quatenus ad eum peruenit, sufficit si uel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. l. cum prætor. 169. ff. eod. tt. Tertia exceptio est: Si heres dolo quid fecerit, eoq; nomine conueniatur: tunc enim proposita regula non iuuatur. Toties enim in heredem damus actionem de eo quod ad eum peruenit, quoties ex dolo defuncti conuenitur, nõ quoties ex suo. l. toties in heredem. 44. ff. d. tt. Quarta exceptio est: Si contractus delictum defuncti præcesserit, ut ob dolum defuncti magis ex cõtractu, quam ex delicto agatur. Nam in contractibus, quibus doli præstatio uel bona fides inest, heres in solidum tenetur. l. hoc iure. 194. §. fin. ff. de reg. iuris. Concordat l. ad ea que. 199. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis: In contractibus successores ex dolo eorum quibus successerunt, non tantũ in id quod peruenit,

62 METHODI REGVLARVM
uenit, uerumetiam in solidum tenen-
tur, hoc est, unusquisque pro ea parte,
qua hæres sit.

14. *Pœna non debet egredi delictum, seu deli-
cto maior esse. c. quasi iur. 2. §. fin. de his que fiunt
à maiori parte.*

15. *Nunquam crescit ex post facto præteriti de-
licti æstimatio. l. omnis. 180. in fin. ff. de reg. iuris.*

16. *In pœnalibus causis benignius interpretan-
dum est. l. factum cuiq;. 197. §. fin. ff. d. tt.*

17. *Interpretatione legum pœnæ mollioræ sunt
potius quàm exasperandæ. l. penult. ff. de pœnis.
& c. pœnæ, in prin. distinct. 1. de pœnitentia. Hæc
de regulis maleficiorum generalibus: sequuntur
nunc eorundem regulæ speciales.*

De ui bonorum raptorum actione, eiusq; ad finibus remedjjs.

1. *Hoc iure utimur, ut quidquid omnino per
uim fiat, id aut in uis publicæ aut priuatiæ crimen
incidat. l. hoc iure. 194. in prin. ff. de reg. iuris.*

2. *Rectè dictum est, raptorem improbum si-
rem esse. Inst. ui bonor. raptor. in prin.*

3. *Non uidetur uim facere, qui iure suo utitur,
& ordinaria actione experitur. l. factum cuique.
197. §. 1. ff. de reg. iuris.*

De damni iniuriæ actione.

1. *Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non
intelli-*

intelligitur damnum sentire. l. quod quis. 203. ff. de reg. iuris. Concordat c. damnum. 86. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non alijs imputare.

2. Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet. l. nemo. 193. ff. de reg. iuris. Quod tamē distinctionem recipit in eo, qui pre-textu sui iuris alij incommodat, ipse nihil inde laturus, nisi ut officiat: neq; enim malicijs indulgendum est. l. in fundo. 38. uers. constituimus uerò. ff. de rei uendicat.

3. Is damnum dat qui iubet dare. Eius uerò nulla culpa est, cui parēre necesse est. l. is damnum. 131. ff. de reg. iuris.

De iniuria.

1. Qui per iniuriam uerberat, dolo facit. l. pætor ait. 4. §. penult. ff. de ui bonor. raptor.

2. Scienti & consentienti non fit iniuria, neq; dolus. c. scienti. 27. de reg. iuris, in 6.

3. Qui iure suo utitur, nemini facit iniuriam. l. iniuriarum. 13. §. is qui iure. ff. de iniurijs. Concordat §. de maleficijs, reg. 9. & de ui bonor. actione, reg. 3. cuius exceptionem uide paulò superius de danni iniuria actione, reg. 2.

4. Premium est iniusta maledictio. c. qui iustus, in prin. u. quest. 3.

De

64. METHODI REGVLARVM De peccatis ecclesiasticis, & pœnitentia.

1. *Defleat peccator : quia offendens in uno factus est omnium reus. c. defleat. 9. extr. de reg. iuris.*
2. *Qui ex timore facit præceptum, aliter quam debeat facit: & ideo iam non facit. c. qui ex timore. 8. d. tt.*
3. *Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit. c. quamuis. 10. d. tt.*
4. *Bonarum mentium est, ibi etiam culpam agnoscere, ubi culpa non est: quia sæpe sine culpa agitur, quod uenit ex culpa. c. ult. §. fin. distinct. 5. & c. consilium. 2. §. cum autem, in fine. de obseruantia ieiuniorum.*
5. *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. c. peccatum. 4. de reg. iuris, in 6.*
6. *Peccati uenia non datur, nisi correcto. c. peccati. 5. d. tt.*

De conditione indebiti.

Hactenus de contractibus & maleficijs, eorumq; actionibus dictum est. Supersunt nonnullæ in personam actiones, quæ ex quasi contractu uel ex quasi maleficio competunt, quibus agitur ad id quod perperam gestum est, rescindendum: inter quas primo loco numeratur condictio indebiti, cuius hæ sunt regulæ.

1. *Cuius per errorem dati repetitio est, eius con-*
sultio

sultò dati donatio est. l. cuius per errorem. 53. ff. de reg. iuris. de qua etiam dictum s̄. in donatione.

2. Cum amplius solutum est quàm debetur, cuius pars non inuenitur quæ repeti possit: totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. l. cum amplius. 84. ff. d. tt.

De Pauliana actione.

1. Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. l. nihil dolo. 171. in prin. ff. de reg. iuris.

2. Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur à debitore, sed cum quid de bonis deminuitur. l. non fraudantur. 176. in prin. ff. cod. tt. Concordat s̄. cap. prox. reg. general. 13.

De interdicto Quod ui aut clàm.

Vi factum id uidetur esse, qua de re quis, cum prohiberetur, fecit: clàm, quod quisq; cum controuersia haberet, habiturumue se putaret, fecit. l. Quintus Mutius. 73. §. ui factum. ff. de reg. iuris.

DE EXCEPTIONVM regulis. Cap. V.

EXceptiones quoq; actionum appellatione contineri, s̄. ostendimus: quarum regule itidem partim generales sunt, partim speciales. Generales exceptionum regule sunt hæc.

1. Nihil interest, ipso iure quis actionem non ha-

E beat.

66 METHODI REGVLARVM

beat, an ea per exceptionem infirmetur. l. nihil interest. 112. ff. de reg. iuris.

2. Desinit debitor esse, qui nactus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. l. Marcellus notat. 66. ff. d. tt.

3. In his quæ contra rationem iuris constituta sunt, non possumus sequi regulam iuris. l. in his. 14. ff. de legibus. Concordat l. 1. in fin. ff. de reg. iuris, hisce uerbis: Regula simulatq; in aliquo uitiata est, perdit officium suum.

4. Non uidetur cepisse, qui per exceptionem à petitione remouetur. l. non uidetur. 13. ff. de reg. iuris. de qua etiam dictum §. cap. 3. reg. gener. 1.

5. Nemo ex ijs qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti: nisi lex impediat. l. nemo. 43. in prim. ff. d. tt.

6. Nemo prohibetur pluribus exceptionibus uti, quamuis diuersæ sint. l. nemo. 8. ff. de exceptionibus. Concordat c. nullus. 20. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

7. Non utique existimatur confiteri de intentione aduersarij cum quo agitur, qui exceptione utitur. l. non utiq; 9. ff. de exceptionibus. Concordat c. exceptionem. 63. de reg. iuris, in 6. his uerbis. Exceptionem obijciens non uidetur de intentione aduersarij confiteri.

Concordat

Concordat item c. cum uenerabilis. 6. extr. de exceptionibus, his uerbis: Exceptionem obijciens de intétione aduersæ partis non intelligitur confessus.

8. Cui damus actionem, eidem exceptionē competere multò magis quis dixerit. l. inuitus. 198. §. 1. ff. de reg. iuris. Concordat c. qui ad agendum. 71. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

De specialibus exceptionum regulis.

Hactenus generales exceptionum regulas enumerauimus. Quod ad speciales exceptiones attinet, sciendum earum tria esse genera, ex l. exceptiones. 20. ff. de exceptionib. cuius hæc sunt uerba: Exceptiones opponuntur, aut quia factum sit quod fieri oportuit, aut quia factum sit quod fieri non oportuit, aut quia non sit factum quod fieri debuerit. Ad hanc diuisionem declarandã uidetur pertinere l. qui non facit. 163. ff. de reg. iuris. cuius hæc sunt uerba: Qui nõ facit quod facere debet, uidetur facere aduersus ea quæ nõ facit: at qui facit quæ facere non debet, non uidetur facere id quod facere iustus est. Sed his subtilitatibus omisissis, retinenda

68 **METHODI REGVLARVM**
est usitata exceptionum diuisio, qua diuiduntur
in dilatorias & preemtorias, Inst. de exceptio-
nib. §. appellantur. Peremptoriæ exceptiones su-
muntur potissimum ex causa actionis, seu ex fa-
cto ex quo agitur, quemadmodum dilatorie su-
muntur ex alijs actionis circumstantijs, ut alibi o-
stendi. Sunt autem peremptoriæ exceptiones rur-
sus duplices. Nam harum aliæ sumuntur ex ijs quæ
insunt facto ex quo agitur, aliæ sumuntur ex ijs
quæ illud consequuntur.

**De exceptionibus desumptis ex ijs
quæ insunt facto ex quo
agitur.**

Insunt facto ex quo agitur, persona, res, causa,
locus, tempus, modus, & aliæ huiusmodi circum-
stantiæ, quibus accidit qualitas aliqua, ob quam fa-
ctum uel ipso iure non subsistit, uel exceptionis
ope infirmatur: de qua re in Dialectica mea co-
piosius à me est actum. Huius loci regula est, Quòd
paria sint, aliquid factum non esse, & inutiliter es-
se factum, exemplo l. quoties. 6. ff. qui satisfacere co-
gantur. ubi Paulus: Quoties (inquit) uitiosè
cautum uel satisfdatum est, non uidetur
cautum nec satisfdatum. Accedit glossa cum
pluribus exemplis in d. l. 6. item l. de etate. 12. §.
nihil interest. ff. de interrogat. in iure faciendis.
ubi Vlpianus: Nihil (inquit) interest, neget
quis,

quis, an taceat interrogatus, an obscure respondeat, ut incertum dimittat interrogatorem. *Concordat item c. quæ contra. 64. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Quæ contra ius fiunt, debent utiq; pro infectis haberi. Concordat item c. non præstat. 52. eod. tt. his uerbis: Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. Huius regule exceptio est in acceptilatione inutili, quæ utile continet pactum de non petendo. L. an inutilis. 8. in prin. ff. de acceptilationibus. Sed uidetur regula proposita recipere exceptionem hæc: Si negotium de quo queritur, postea in eum casum inciderit, quo ab initio utiliter fieri potuit: hoc enim casu uidetur uitium eius purgari & euanescere. Sed hæc exceptio reprobatur l. quod initio. 29. ff. de reg. iuris, his uerbis: Quod initio uitiosum est, non potest tractu temporis conualescere. Concordat l. omnia. 201. ff. eod. tt. his uerbis: Omnia quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine uitio ceperint. Item concordat l. quæ ab initio. 210. ff. eod. tt. his uerbis: Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto conualescere non potest. Item concordat c. non firmatur. 18. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Non fir-*

70 **METHODI REGVLARVM**
matur tractu téporis, quod de iure ab
initio non subsistit. Huius etiam loci est re-
gula Catoniana, quæ habetur l. 1. in prim. ff. de re-
gula Catoniana, his uerbis: Quod, si testamē-
ti facti tempore decessisset testator, in-
utile foret, id legatum, quando cunq;
decesserit, non ualere, Catoniana regu-
la definit.

**De exceptionibus desumptis ex
persona facti.**

Ex persona facti desumptæ exceptiones, ha-
rumq; regulæ sunt hæ.

1. Ferè in omnibus pœnalibus iudicijs & etati
& imprudentiæ succurritur. l. ferè. 108. ff. de reg.
iuris.
2. Afflicto non est addenda afflictio. c. ex parte.
5. de clerico egrotante.
3. Cohærere & coniungi non possunt, quibus
studia & uota sunt diuersa. c. in nona. §. unde o-
portet. 16. q. 7.
4. Non fit excusatio aduersus præcepta legum
ei, qui dum leges inuocat, contra eas committit. l.
auxilium. 37. §. fin. ff. de minor. 25. annis. Concor-
dat c. quia frustra. 14. in prim. extr. de usuris, hisce
uerbis: Frustra leges inuocat, qui contra
eas committit. Hæc de exceptionibus ex per-
sona facti desumptis, quarum tamen plures colli-
gi pos-

gi possunt ex regulis personarum §. cap. 2. enumeratis.

De exceptionibus desumptis ex re in factum deducta.

1. *Impossibile nulla obligatio est.* l. impossibile. 145. ff. de reg. iuris. Concordat l. uerum est. 31. ff. eod. tt. cuius uerba uide §. cap. prox. de contractibus, reg. 14. Item concordat l. ea quæ. 177. ff. d. tt. his uerbis: Ea quæ dari impossibilia sunt, uel quæ in rerum natura nō sunt, pro non adiectis habentur. Item concordat c. nemo. 6. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Nemo potest ad impossibile obligari.

2. *Quæ facta ledunt pietatem, æstimationem, uerecundiam nostram, & (ut generaliter dicatur) quæ contra bonos mores fiūt, nec facere nos posse credendum est.* l. filius. 16. in fine. ff. de condit. instit. Plures huiusmodi exceptiones & regulas ex re desumptas uide §. cap. 3.

De exceptionibus desumptis ex causa facti.

1. *Non factum queritur, sed causa faciendi.* l. uerum est. 40. ff. de furtis.

2. *Non uidentur qui errant consentire.* l. nihil consensui. 116. §. fin. ff. de reg. iuris. Concordat l. qui in ius. 137. in fin. ff. eod. tt. his uerbis: Non uidetur in dolo esse, qui ignorat causam

72 METHODI REGVLARVM

cur non debeat petere. Concordat item l. *ferè. 108. ff. d. tt. cuius uerba uide s̄. de exceptionibus ex persona facti desumptis, reg. 1. Item concordat l. in totum. 76. ff. eod. tt. his uerbis: In totum omnia quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi uera & certa scientia perfici possunt. Item concordat l. qui cum alio. 19. ff. eod. tt. cuius uerba uide paulò inferius except. 2. Item concordat l. qui in alterius. 42. ff. eod. tt. his uerbis: Qui in locum alterius succedunt, iustam habent causam ignorantiae, an id quod petitur, deberetur. Fideiussores quoq; non minus quàm hæredes iustam ignorantiam possunt allegare. Concordat item c. cum quis. 14. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Cum quis in ius succedit alterius, iustam ignorantiae causam censetur habere. Hisce regulis approbatur erroris & ignorantiae exceptio, in qua obiter notandum, quòd ignorans proprie dicatur, qui agnoscit suam ignorantiam: errans uerò, qui cum ignoret, tamen putat se scire. c. quamuis, distinct. 38. Planè habet regula proposita suas etiam exceptiones, quibus erroris & ignorantiae exceptio distinguitur. Harum una est: Si supina sit ignorantia, & parum iusta: nam nec supina ignorantia ferenda est factum ignorantis, nec scrupulosa*

pulosa inquisitio exigenda. Scientia enim hoc modo æstimanda est, ut neq; negligentia crassa, aut nimia securitas satis expedita sit: neque delatoria curiositas exigatur. l. neq; supina. 6. ff. de iuris & facti ignorantia. Huius exemplum est, si quis nomen suum ignoret. Neq; enim sic homo supinus, imò magis stultus inuenitur, ut suum nomen ignoret. l. ult. C. de hæredibus instituendis. Planè à dolo etiam supina & parum iusta ignorantia excusat, exemplo l. igitur. 12. §. potest & seruus. ff. de liberali causa. ubi Vlpianus ait: Generaliter dicendum est, quoties quis iustis rationibus ductus, uel non iustis, sine calliditate tamen, putauit se liberum, & in libertate moratus est, hunc in ea causa esse, ut sine dolo malo in libertate fuerit. Ratione huius legis Doctores uolunt etiam fatuam causam seu supinam ignorantiam à dolo excusare. de qua re uide Baptist. à Villal. in litera C. num. 216. lul. Clar. §. fin. quæst. 60. uers. & generaliter. & Gabriel. lib. 7. conclus. 8. Altera exceptio est: Si is qui cum aliquo contrahit, conditionis eius sit ignarus. Nam qui cum aliquo contrahit, uel est, uel esse debet non ignarus conditionis eius: hæredi autem hoc imputari non potest, cum non spontè cum legatarijs contrahat. l. qui cum alio. 19. ff. de reg. iuris. Tertia exceptio est in a-

74 METHODI REGVLARVM

ctore. Nam planè qui agit, quamuis hæres sit, certus esse debet: cum sit in potestate eius, quando uelit experiri: & antè debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere. d. l. qui in alterius. 42. in fine. Quarta exceptio est: Si librarius in transscribendis stipulationis uerbis errasset: nam hic error nihil nocet, quo minus & reus & fideiussor teneatur. l. si librarius. 92. ff. de reg. iuris. Plures huiusmodi exceptiones uide M. I. C. lib. 15. cap. 15. except. 15. item lib. 16. cap. 3. except. 26. & lib. 24. cap. 3. item M. I. P. lib. 5. cap. 9. reg. 13. & M. I. R. lib. 5. cap. 11. reg. 11.

3. Quod dolo malo gestum est, ratum non est. Cuius ratio habetur l. 1. §. ideo autem. ff. de doli mali except. his uerbis: Ideo hanc exceptionem Prætor proposuit, ne cui dolus suus per occasionem iuris ciuilibus contra naturalem æquitatem proficit. Concordat l. non fraudantur. 176. in fin. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide §. cap. 3. reg. gener. 6. Doli mali species habetur l. in condemnatione. 133. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis: Dolo facit, qui petit quod redditurus est. Concordat c. dolo. 59. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Dolo facit, qui petit quod restituere oportet eundem. Sed & dolus est, si quis nolit persequi quod persequi potest, aut si quis non exegerit quod exigere potest, aut
 si quis

fi quis nolit soluere quod exegerit. l. dolus est. 44. ff. mandati. Dolusq; malus etiam absentis esse potest. l. prætor ait. 4. §. hoc autem edicto. ff. ui bonor. raptor. Planè habet regula proposita, qua doli mali exceptio approbatur, suas etiã exceptiones, quarum prima hæc est: Si quis iure suo utatur. Nullus enim uidetur dolo facere, qui suo iure utitur. l. nullus. 56. ff. de reg. iuris. Concordat l. nihil consensui. 116. §. non capitur. ff. eod. tt. his uerbis: Non capitur, qui ius publicum sequitur. Cuius exemplum habetur l. nihil dolo. 171. in prim. ff. d. tt. cuius uerba uide s̄. cap. prox. in fine, de Pauliana actione. Aliud exemplum habetur l. 3. §. is tamen. ff. de libero homine exhibendo. Altera propositæ regulæ exceptio est: Si uoluntas testatoris ei quod gestum est, non refragatur. Nam non solet exceptio doli nocere his quibus uoluntas testatoris non refragatur. l. qui cum alio. 19. in fin. ff. de reg. iuris. Tertia exceptio est: Si excipiens sciuit & consensit. Nam nemo uidetur fraudare eos qui sciunt & consentiunt. l. nemo. 187. ff. eod. tt. Concordat c. scienti. 27. de reg. iuris, in 6. cuius uerba uide s̄. cap. prox. de iniuria, reg. 2. Quarta exceptio est: Si quis reipsa, non consilio aduersarij sit deceptus: nam in precio emptionis & uenditionis naturaliter licet contrahentibus se circumuenire reipsa, non ex proposito.

76 METHODI REGVLARVM

proposito. l. in causa. 16. §. idem Pomponius, cum sua glossa. ff. de minor. 25. annis.

4. Casus fortuiti, ueluti animalium casus, mortesq; quæ sine culpa accidunt, fugæ seruorum qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonū, à nullo præstantur. l. contractus. 23. §. fin. ff. de reg. iuris. Nam fortuitos casus nullum humanum consilium prouidere potest. l. non utiq;. 2. §. si eo tempore. ff. de administr. rerum ad ciuitates pertinentium. Planè si culpa casum præcesserit, propositæ regulæ locus non est. quod primæ exceptionis loco notandum. Quæ exceptio approbatur et distinguitur d. l. 23. in prin. his uerbis: Cōtractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt, quidam & dolum & culpā. Dolum tantum, depositum & precarium: dolum & culpam, mandatam, commodatum, uenditum, pignori acceptum, locatum, item dotis datio, tutelę, negotia gesta. In his quidem & diligentia. sed & societas, & rerum communio, & dolum & culpam recipit. Pro declaratione propositæ exceptionis sciendum est, culpam esse, immiscere se rei ad se non pertinenti. l. culpa est. 36. ff. de reg. iuris. Concordat c. non est. 19. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Non est sine culpa, qui

qui rei quę ad eum non pertinet, se im-
 miscet. Item imperitia culpę adnumeratur l. im-
 peritia. 174. ff. de reg. iuris. Item præceptoris ni-
 mia seu itia culpę assignatur l. præceptoris. 6. ff.
 ad l. Aquilianam. Planè exceptio proposita replica-
 tionem recipit in deposito & precario: in his e-
 nim dolus tantum, non etiam culpa præstatur: ut
 ex uerbis d. l. 23. iam propositis patet. Si tamen cul-
 pa lata sit, seu dissoluta negligentia: huic replica-
 tioni locus non est. Nam lata culpa, seu dissoluta
 negligentia, prope dolum est. l. si fideiussor. 29. in
 prin. ibi: dissoluta enim. ff. mandati. Cui concor-
 dat l. magna negligentia. 226. ff. de uerb. signif. bis
 uerbis: Magna negligentia culpa est: ma-
 gna culpa dolus est. Proinde si quis in depo-
 sito custodiendo non eam præstiterit diligentiam,
 quam in suis rebus præstare solet: fraude non ca-
 ret. Ideoq; depositi actione re amissa tenetur. l.
 quod Nerua. 32. ff. depositi. Sed & si in deposito
 uel precario conuenit de culpa quoq; præstanda:
 hoc pactum seruabitur, nec supradictę replica-
 tioni locus erit. d. l. contractus. 23. §. sed hæc ita. u-
 bi dicitur: Hæc ita, nisi si quid nomina-
 tim conuenit, uel plus, uel minus, in sin-
 gulis cōtractibus: nam hoc seruabitur,
 quod initio cōuenit (legem enim con-
 tractui dedit) excepto eo quod Celsus
 putat

78 METHODI REGVLARVM

putat non ualere, si conuenerit, ne dolus præstetur: hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium est. & ita utimur. Hisce uerbis non solum replicatio proposita de culpa non præstanda distinguitur ratione pacti in contrarium initi, sed etiam alia replicatio aduersus exceptionem propositam approbatur, scilicet si conuenerit de culpa non præstanda: tunc enim, quamuis culpa casum præcesserit, dicendum tamen est casum non esse præstandum. Hæc de prima propositæ regule exceptione sint dicta. Altera eius exceptio est: Si de casu præstando ab initio conuenit: tunc enim, quamuis neq; dolus, neq; culpa casum præcesserit, nihilominus casus præstabitur. Quæ & ipsa exceptio uerbis d. §. sed hæc ita, iam propositis approbatur.

5. Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest. l. culpa caret. 50. ff. de reg. iuris. Concordat l. nullum crimen. 109. ff. d. tt. his uerbis: Nullum crimen patitur is qui nõ prohibet, cum prohibere non possit.

6. Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris uel domini. Luelle non creditur. 4. ff. de reg. iuris. Concordat l. is damnum dat. 131. ff. d. tt. cuius uerba uide §. cap. prox. in damni iniuriæ actione, reg. 3. Item concordat l. ad ea quæ. 199. in prim. ff. cod. tt. his uerbis: Ad ea quæ non habent

bent atrocitatem facinoris uel scele-
ris, in his ignoscitur seruis, si uel domi-
nis, uel his qui uice dominorum sunt
(ueluti tutoribus & curatoribus) ob-
temperauerint.

7. Qui iussu iudicis aliquid facit, non uidetur
dolo malo facere: quia parère necesse habet. l. non
uidentur. 127. in fin. ff. de reg. iuris. Concordat c.
quod quis. 24. de regulis iuris, in 6. his uerbis:
Quod quis mandato facit iudicis, do-
lo facere non uidetur: cum habeat pa-
rère necesse.

8. Nihil consensui tam contrarium est, qui ex
bonæ fidei iudicia sustinet, quàm uis atq; metus,
quem comprobare contra bonos mores est. l. ni-
hil consensui. 116. in prin. ff. de reg. iuris. Vani ta-
men timoris iusta excusatio non est. l. uani timo-
ris. 144. ff. eod. tt.

9. Nimia reuerentia metui equiparatur. l. 2. §.
que onerande. uers. si liquidò appareat. ff. qua-
rum rerum actio non datur.

10. Vim ui repellere licet. l. scientiam. 45. §. qui
cum. ff. ad l. Aquiliam. Concordat l. itaq; si seruū.
4. in prin. ff. eod. tt. his uerbis: Aduersus peri-
culum naturalis ratio permittit se de-
fendere.

11. Quod non est licitum in lege, necessitas facit
licitum.

80 METHODI REGVLARVM

licitum. c. quod non est. 4. extr. de reg. iuris.

12. *Quidquid calore iracundiæ uel fit uel dicitur, non prius ratum est, quàm si perseuerantiâ apparuerit iudicium animi fuisse. Ideoq; breui reuersa uxor nec diuertisse uidetur. l. quidquid. 48. ff. de reg. iuris.*

13. *Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non ledunt. l. quæ dubitationis. 81. ff. eod. tt. Huic concordat regula hæc, Quòd superflua cautela non noceat. de qua dicitur j. cap. 7. in loco à parte ad totum.*

14. *Nemini suum officium debet esse damnosum. l. si seruus. 63. §. quod uerò. ibi: multò tamen æquius. ff. de furtis.*

15. *Ignoscendum ei, qui sanguinem suum qualitercunq; redemptum uoluerit. l. in fin. ff. de bonis eorum qui ante sententiam. Hæc de exceptionibus desumptis ex causa facti, earumq; regulis sint dicta.*

De exceptionibus desumptis ex loco facti.

1. *Locus facit, ut idem uel furtum uel sacrilegium sit, & capite luendum, uel minore supplicio. l. aut facta. 16. §. locus. ff. de pœnis.*

2. *Atrocior est iniuria quæ in conspectu fit. l. prætor. 7. §. penult. ff. de iniurijs.*

De

**De exceptionibus desumptis ex
tempore facti.**

1. Qui prior est tempore, potior est iure. c. qui prior. 54. de reg. iuris, in 6.

2. Tempus discernit emansorem à fugitiuo, & effractorem uel furem diurnum à nocturno. d. l. aut facta. 16. §. tempus.

3. Quod quis, dum seruus esset, egit, proficere libero facto non potest. l. quod quis. 183. ff. de reg. iuris.

4. Cingendus habetur pro cincto. l. penult. & ibi Dd. ff. de militari test.

5. Minus soluit qui tardius soluit: nam & tempore minus soluitur. l. si cui. 12. §. fin. ff. de uerb. signif. Cuius exceptio est: Si non multò post tempus soluatur. neq; enim magnum damnum est in mora modici temporis. l. si debitori. 21. ff. de iudicijs. Vide item de regula proposita 3. cap. prox. de solutionib. reg. 1. except. 2.

**De exceptionibus desumptis ex mo-
do, antecedentibus & adiun-
ctis facti.**

1. Actus legitimi, qui non recipiunt diē uel conditionem, ueluti emancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, serui optio, datio tutoris, in totum uitiuntur per temporis uel conditionis adiectionem. l. actus legitimi. 77. ff. de reg. iuris. Concor-

F dat

82 METHODI REGVLARVM

dat c. actus. 50. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Actus legitimi conditionem non recipiunt, neq; diem. Nonnunquam tamen actus supra-scripti tacite recipiunt, quæ aperte comprehensa uitium adferunt: nam si acceptumferatur ei qui sub conditione promisit, ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit. Quod si uerbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti faciet actum. d. l. actus. §. nonnunquam tamen.

2. Expressa nocent, non expressa non nocent. L. expressa. 155. ff. de reg. iuris. cuius exemplum s. reg. prox. est propositum.

3. Absentia eius qui reipublicæ causa abest, neq; ei, neq; alij damnosa esse debet. l. absentia. 182. ff. de reg. iuris.

4. Huius etiam loci est exceptio, qua dicitur, cum cuius interest, antea non fuisse certioratum. Cuius replicatio est in eo qui certus est. Nam cum qui certus est, certiorari ulterius non oportet. c. eum qui. 31. de reg. iuris, in 6.

5. Qui authore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est. l. qui authore. 179. ff. de reg. iuris.

6. Nemo prædo est, qui precium numerauit. l. nemo. 168. in prin. ff. de reg. iuris.

7. Allegans contraria non est audiendus. c. cum olim. 19. §. fin. extr. de censibus.

De

De exceptionibus desumptis ex
qualitate & euentu
facti.

1. Ex illicito facto nō nascitur obligatio. c. quod latenter. s. extr. de reg. iuris.
2. Allegans propriam turpitudinem non est audiendus, exemplo l. cum profitearis. 4. C. de reuocandis donationibus.
3. Paria sunt, aliquid non esse factum, & inutiliter esse factum, de qua regula dictum ē. eod. cap. de exceptionibus desumptis ex ijs quæ insunt facto, in prim.
4. Non omne quod licet, honestum est. l. non omne. 186. in prim. ff. de reg. iuris.
5. Semper in conuentionibus non solūm quid liceat considerandum est, sed etiam quid honestum sit. l. semper. 157. ff. d. tt.
6. Quod legitime factum est, nullam pœnam meretur. l. Gracchus. 4. in prim. C. ad l. iul. de adulterijs.
7. Nemo potest mutare consilium suum in alterius iniuriam. l. nemo. 75. ff. de reg. iuris. Concordat c. mutare. 33. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.
8. Qui contra iura mercatur, dolo agere presumitur. & qui contra. 82. d. tt.

F a De

84 METHODI REGVLARVM De exceptionibus ex instrumento facti desumptis.

Si instrumentum sit de substantia eius quod gestum est: uitium eius uitiat id quod est gestum, exemplo l. contractus. 16. C. de fide instrumentorum. ubi ex imperfecto instrumento contractus infirmatur. Secus autem, si non sit de substantia eius quod est gestum: tunc enim etiam omisso instrumento, nihilominus ualet id quod est gestum. l. penult. ff. de fide instrum. & l. non idcirco. 12. C. eod. tt.

DE LIBERATIONVM regulis. Cap. VI.

Cum exceptionum alie sumantur ex ijs que insunt facto, ex quo agitur, alie ex ijs que factum consequuntur: de priori genere haftenus est dictum. Sequitur ergo, ut de posterioris generis exceptionibus dicamus, quas liberationes appellamus. De hisce itidem primum in genere, postea in specie dicitur. Generales liberationum regule sunt haec.

1. Nihil tam naturale, quam eo genere quodque dissoluere, quo colligatum est. Ideoque uerborum obligatio uerbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissoluitur. l. nihil tam naturale. 35. ff. de reg. iuris. Concordat l. serè quibuscunq;

cunq; 195. ff. eod. tt. cuius uerba uide §. cap. 3. reg. generali 10. Item concordat l. omnia. 100. ff. d. tt. his uerbis: **Omnia quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.** Item concordat c. 1. extr. eod. tt. cuius uerba uide d. reg. 10.

2. **Quod alicui deberi cœperit, certis modis deberi desinit: ex quo infertur, tempus non esse modum tollendæ obligationis.** l. obligationum.

43. §. placet autem. ff. de action. et obligat.

3. **Si quis obligatione liberatus sit, potest uideri accepisse.** l. si quis. 115. in prin. ff. de reg. iuris. Hæc de liberationibus in genere sint dicta. Sequitur de iisdem in specie: et primum de solutionibus, postea de cæteris.

De solutionibus.

1. **Tollitur omnis obligatio solutione eius quod debetur, uel si quis consentiente creditore aliud pro alio soluerit.** Inst. quibus modis tollitur obligatio, in prin. dumodò ei cui debetur, solutio fiat. **Except. 1.**

Nam procuratori se ultrò alienis negocijs offerenti soluendo nemo liberabitur. l. qui hominem.

34. §. si nullo. ff. de solutionibus. Et soluendo quisq; pro alio, licet inuito et ignorante, liberat eum.

Quod autem alicui debetur, alius sine uoluntate eius non potest iure exigere. l. soluendo. 38. ff. de negocijs gestis. **Quod uerò iussu alicuius soluitur, pro eo est quasi ipsi solutum esset.** l. quod iussu. **Repl. 1.**

86 METHODI REGVLARVM

- Repl. 2.** 140. ff. de reg. iuris. Idem dicendum, si creditor solutionem alij factam ratam habuerit. Nam ratihabitio mandato comparatur. L. hoc iure. 194. §.
- Except. 1.** ratihabitio. ff. eod. tt. Præterea solutio non liberat, si non sua die facta sit. Siquidem minus soluit, qui tardius soluit: nam & tempore minus soluitur. L. si cui. 12. in fine. ff. de uerb. signif. Concordat c. mora. 25. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Mora sua cuilibet est nociua. Excusatur tamen mora ignorantia debiti. Nam non potest improbus uideri, qui ignorat quantum soluere debeat. L. non potest. 99. ff. de reg. iuris. Idem dicendum, si exceptione tutus sua die non soluerit. Nulla enim intelligitur ibi mora fieri, ubi nulla petitio est. L. nulla intelligitur. 83. ff. eod. tt. nec in mora est, qui exceptione se potest tueri. c. non est. 60. de reg. iuris, in 6. Sed & is qui sine dolo malo ad iudicium prouocat, non uidetur moram facere. L. qui sine dolo. 63. ff. de reg. iuris. Postremo, ubi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo primo die uenerit, audiendus est. L. ubi lex. 101. ff. d. tt. Vide insuper de exceptione proposita §. capite prox. de exceptionibus desumptis ex tempore facti, reg. 5.
2. Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est: præponenda est causa existimationis in eo quod est solutum. Vbi autem æquiparantur

vantur famosa iudicia, etsi summam disparem habent, pro paribus accipienda sunt. l. si in duabus. 104. ff. de reg. iuris.

De reliquis liberationibus.

1. Si conditio contractus uel alterius dispositionis non sit impleta: deficit magis quam extinguitur obligatio. Nam quod pendet, non est pro eo quasi sit. l. is damnus dat. 131. in fin. ff. de reg. iuris. Cuius exemplum habetur l. decem. u. 6. i. bi: soluente Titio. ff. de uerb. obligat. Planè in Except. 1. omnibus causis pro facto accipitur id, in quo per alium mora est quo minus fiat. l. in omnibus causis. 39. ff. de reg. iuris. Concordat l. in iure ciuili. 121. ff. d. tt. his uerbis: In iure ciuili receptum est, quoties per eum, cuius interest conditionem non impleri, fiat quo minus impleatur: perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset. quod ad libertates & legata & hæredū institutiones perducitur. Quibus exemplis stipulationes quoq; committuntur, cum per promissorem factum esset, quo minus stipulator conditioni pareret. Item concordat l. qui potest. 134. in prim. ff. eod. tt. his uerbis: Qui potest facere ut possit conditioni parere, iam posse uidetur. Concordat item c. imputari. 41. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Im-

88 **METHODI REGVLARVM**
 putari non debet ei, per quem nō stat,
 si non faciat quod per eum fuerat fa-
 ciendum. Item concordat c. cum non stat. 66.
 eod. tt. his uerbis: Cum non stat per eum,
 ad quem pertinet, quo minus condi-
 tio impleatur: haberi debet perinde,
 ac si impleta fuisset. Præterea pluribus con-
 ditionibus non coniunctim, sed disiunctim propo-
 sitis, si una ex ijs sit impleta, quamuis cætera defi-
 ciant, non tamen deficit obligatio. Nam ubi uer-
 ba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse fa-
 ctum. l. in eo quod plus. 110. §. ubi uerba. ff. de reg.
 iuris. Concordat c. in alternatiuis. 70. de reg. iu-
 ris, in 6. his uerbis: In alternatiuis sufficit
 alterum adimpleri.

Except. 2.

1. *Conditio hæc, Si fuerit arbitratus: deficit, quamuis arbitratus sit, sed non ut uirum bonum decet. Nam generaliter probandum est, ubicunq; in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium domini uel procuratoris eius conditio, pro boni uiri arbitrio hoc habendum esse. l. in personam. 22. §. 1. ff. de reg. iuris.*

2. *Si obligatio in eum casum deuenit, quo ab initio contrahi non potuit, uidetur dissolui. Sed hæc liberationis species reprobatur l. in ambiguis. 85. §. 1. ff. de reg. iuris, hisce uerbis: Non est nouum, ut quæ semel utiliter cōstituta sunt,*

sunt, durent, licet ille casus extiterit, à quo initium capere non potuerūt. Concordat c. factum. 73. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Factum legitimè retractari non debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

4. Si de causa actum sit, postea rursus agenti obstat exceptio. Instit. de exceptionibus. §. item si in iudicio. nec distinguitur, quamuis postea alia actione agatur. l. plura delicta. 52. ff. de action. et obligat. nisi in posteriorem actionem plus ueniat, quam in priorem: hoc enim quod excedit, exigere non prohibemur. Nam hoc casu nunquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit. l. nunquam. 172. ff. de reg. iuris.

5. Si reus rem indefensam relinquat, exceptio ne defenditur. Inuitus enim nemo rem cogitur defendere. l. inuitus. 198. in prim. ff. de reg. iuris.

6. Si quis iuri suo renunciauerit, postea ex eo iure agenti obstat exceptio. Nam omnes licentiam habent ijs quæ pro se introducta sunt, renunciare. l. si quis. 29. uers. cum alia. C. de pactis. Concordat l. si iudex. 41. ff. de minor. 25. annis. l. pactū. 46. in fin. ff. de pactis. l. si quis. 39. C. de episcopis et clericis. Nouell. 136. §. sancimus igitur. uers. propterea quod. Planè quod quis, si uelit, habere

90 **METHODI REGVLARVM**
non potest, id nec repudiare potest. L. qui potest.
134. in fin. ff. de reg. iuris. de qua re uide item 3.
cap. prox. & priuatiuis oppositis, reg. 1.

7. Si quis ex duob. iuris remedijs, quæ sibi com-
petunt, unum elegerit: alteri renunciaſſe uidetur.
l. quod in hæredem. 9. §. eligere, cum ſua glosſa. ff.
de tributoria actione. niſi ignorauerit aliud ſibi
competere. nam hi qui neſciunt ius ſuum, eligen-
tes id quod putant ſibi competere, non amittunt.
l. mater. 19. §. cæterum ſi quis. ff. de inoff. teſtam.

8. Si intra legitimum tempus non ſit actum, po-
ſtea agenti obſtat temporis præſcriptio: niſi reus
malæ fidei fuerit poſſeſſor: nam poſſeſſor malæ fi-
dei ullo tempore non præſcribit. c. poſſeſſor. 2. de
reg. iuris, in 6. Sed etſi reus rem non poſſederit,
adhuc dicendum, temporis præſcriptionem ad-
uerſus in rem actiones ei non prodeſſe: nam ſine
poſſeſſione præſcriptio non procedit. c. ſine poſ-
ſeſſione. 3. d. tt. Hæc de exceptionum & liberatio-
num regulis ſint dicta.

DE LITIS CONTESTA- **tionis & probationum regulis.**

Cap. VII.

De litis conteſtatione.

1. **N**on ſolet deterior cõditio fieri eorum
qui litem conteſtati ſunt, quàm ſi non
eſſent,

essent, sed plerunq; melior. Nemo enim in persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. *l. non solet. 86. cum l. sequente. ff. de reg. iuris.*

2. Post litis contestationem heredi quoq; prospicitur, & heres tenetur ex omnibus causis. *l. ne mo enim. 87. in fin. ff. d. tt.*

3. Post litem contestatam omnes incipiunt male fidei possessores esse: quinimò post controuersiam motam. Quanquam enim litis contestatione fiat in Senatusconsulto: tamen & post motam controuersiam omnes possessores pares sunt, & quasi pædones tenentur. *l. sed etsi. 25. §. si ante litem. ff. de petit. hereditatis.*

De probationibus.

1. Probatio non est necessaria, si aduersarius id de quo queritur, confessus sit. Nam nullæ partes iudicis sunt in confitentem, præterquam in condemnando. *l. proinde. 25. §. fin. ff. ad l. Aquiliam.* Et confessus pro iudicato habetur. *l. 1. ff. de confessis.*

2. Sed & probatio non uidetur necessaria, tacente aduersario. Quia qui tacet, non utiq; fateatur, sed tamen uerum est eum non negare. *l. qui tacet. 184. ff. de reg. iuris.* Concordat *c. is qui tacet. 44. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Is qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare uidetur.*

3. Notoria

92 METHODI REGVLARVM

3. Notoria probationem non requirunt. c. super eo. 3. in prim. de testibus cogendis.

4. Violenta præsumptio evidentissimam probationem requirit. l. si extraneus. 6. uers. nisi forte. ff. de condict. ob causam. l. ult. in prim. ff. quod metus causa. et c. ueniens. 3. §. fin. de presbytero non baptizato.

5. Probationis uitium est cauillatio, quam Græci *ὀπίσθια* appellant, cuius natura est, ut ab euidenter ueris per breuissimas mutationes disputatio ad ea que euidenter falsa sunt, perducatur. Lea est natura. 65. ff. de reg. iuris.

6. Præsumptio transfert onus probandi in aduersarium. l. generaliter. 24. §. sed etsi ita, in fine. ff. de fideicom. libertat. Ignorantia autem præsumitur, nisi probetur scientia. c. præsumitur. 47. de reg. iuris, in 6.

De inartificialibus probationibus

Hæc de generalibus probationum regulis sint dicta. Quod ad speciales regulas attinet, sciendum, probationum alias esse artificiales, alias inartificiales. Aristoteles lib. 1. Rhetor. cap. 2. et Quintil. lib. 5. Instit. orator. cap. 1. Ad inartificiales probationes pertinent instrumenta, fama, iusiurandum et authoritas. de quib. aliquot regulæ sequuntur.

1. Vbi pugnantia inter se in testamēto inueniuntur:

tur: neutrum ratum est. l. ubi pugnancia. 148. in prim. ff. de reg. iuris.

2. Si librarius in transscribendis stipulationis uerbis errasset, nihil nocet, quo minus & reus & fideiussor teneatur. l. si librarius. 92. ff. d. tt.

3. Ex eo non debet quis fructus consequi, quod nisus est impugnare. c. ex eo. 38. de reg. iuris, in 6. & c. cum olim. 19. uers. licet enim. extr. de censib.

4. Falsus rumor non solet obesse. l. ult. uers. quia tamen falsus. ff. de heredibus instit.

5. Manifestæ turpitudinis & confessionis est, nolle nec iurare, nec iusiurandum referre. l. manifestæ. 38. ff. de iureiurando.

6. Graue uidetur, & ignorantes & inuitos sub alieni compendij emolumento etiam periurium anceps subire. l. uideamus. 4. in prim. ff. de in litens iurando.

7. In iure plus ualet authoritas quàm ratio. l. prospexit. 12. in prim. ff. qui & à quibus manumissi. Nouell. 18. §. consideremus.

8. Concessum uidetur, quod non inuenitur prohibitum, exemplo l. statuas. 7. C. de religiosis.

9. Erubescendum nobis sine lege loqui. Nouell. 18. §. consideremus.

10. Vbi lex non distinguit, ibi nec à nobis est distinguendum. l. de precio. 10. cum sua glossa. ff. de publiciana in rem actione.

De

94 METHODI REGVLARVM
De artificialibus probationibus.

Artificiales probationes sumuntur ex locis Dialecticis, qui partim generales sunt siue communes, partim speciales siue proprii personarum, rerum & actionum, necnon compositi thematis, ut in Dialectica mea copiosius ostendi. Generales siue communes loci sunt rursus triplices: Interni, externi, & medij. Interni sunt, qui in ipsa re, de qua predicantur, haerent fixi; sunt: ut definitio, genus, species, differentia, proprium, totum, partes & coniugata. Externi sunt, qui extra rem sunt: ut connexa, causa, effecta, contingentia, nomen, comparata, similia, dissimilia & repugnantia. Medij sunt, qui circa substantiam rei describenda quam proximè coherent, quaeq; substantiam comitantur, simulq; cum ea intereunt: ut sunt adiacentia, actus & subiectum. Secundum quae uiginti erunt artificialium probationum generalium siue communium genera, uidelicet, A' definitione, à genere, à specie, à differentia, à proprio, à toto, à partibus, à coniugatis, ab adiacentibus, ab actibus, à subiecto, à connexis, à causis, ab effectis, à contingentibus, à nomine, à comparatis, à simili, à dissimili, & à repugnantibus: quorum locorum definitiones & exempla ex Dialectica mea petere licet. Nunc singulorum regulas ordine recensebimus.

A' defi-

A' definitione.

De quo affirmatur uel negatur definitio, de eodem etiam affirmatur uel negatur definitum, exemplo Instit. ui bonor. raptor. in prin. ubi Imp. Iustinianus probaturus raptorem furem esse, argumentatur à definitione furis in hunc modum.

Fur est, qui alienam rem inuito domino contrectat.

Quis autem magis alienam rem inuito domino contrectat, quàm qui ui rapit.

Ideoq; rectè dictum est, eum improbum furem esse.

Aliud exemplum, in quo definitio negatur, habetur l. quesitum. 12. in prin. ff. de instrum. legato. ubi ad probationem eius, quòd frumentum cibarijs cultorum paratum instrumento legato non cederet, argumentum adfertur à definitione instrumenti tale:

Instrumentū est apparatus rerum diutius mansurarum, sine quibus exerceri possessio nequeat.

Sed frumentum non diu permanet: quia consumitur.

Ergo frumentum non est instrumentum.

A' genere.

Quod affirmatur uel negatur de genere, idem etiam affirmatur uel negatur de qualibet eius specie. seu, Semper specialia generalibus insunt. l. semper.

96 **METHODI REGVLARVM**

per. 189. ff. de reg. iuris. Cuius exemplum habetur l. 1. §. quod autem Prætor. ff. de aleatoribus. ubi cum Prætor de eo quod in domo eius, apud quem in alea lusum est, subtractum erit, actionem se daturum esse negasset: ex eo Vlpianus infert, nec furti actionem, nec conditionem, nec uēdicationem rei furtiue, nec ad exhibendum actionem dādāne esse. Huius regule exceptio prima est: Si in specie aliqua aliud sit cautum: tunc enim argumentum à genere ad istam speciem non ualet. Quia in toto iure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est. l. in toto. 80. ff. de reg. iuris. Concordat c. generi. 34. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Generi per speciem derogatur. Huius exemplum habetur l. antepenult. ff. de pœnis, hisce uerbis: Sanctio legum, quæ nouissimè certam pœnam generaliter irrogat ei, qui legis præceptis non obtemperauerit, ad eas species pertinere non uidetur, quibus ipsa lege pœna specialiter addita est: nec ambigitur, in cætero omni iure speciem generi derogare, &c. Aliud exemplum habetur l. si peculium. 10. in prin. ff. de manumissis testamēto, his uerbis: Si peculium prælegatum est, & uicarius liber esse iustus sit: liberū eum esse constat. multum enim

enim interest inter genus & speciem. Speciem enim eximi de genere placet: quod est in peculio legato & uicario manumisso. Altera proposita regule exceptio est, Quod in generali concessione non ueniant ea, que quis non esset uerisimiliter in specie cōcessurus. c. in generali. 81. de reg. iuris, in 6. Tertia exceptio est, si quibusdam specialiter enumeratis generale subijciatur uerbum: hoc enim casu genus restringitur ad species antea enumeratas, nec ad alias pertinet, exemplo Lult. §. cui dulcia. ff. de tritico uino legato. ubi Proculus ait: Quod si ita esset legatum: Vinum amphorarium, Aminæum, Græcum, & dulcia omnia: nihil inter dulcia, nisi quod potionis esset, legatum putat Labeo ex collatione uini amphorarij: quod non improbo. Planè exceptio hæc in ijs tantum locum habet, que adiectiuo modo præcedentibus speciebus tanquam earum qualitates subijciuntur: alioquin si tam genus quam species per se subsistant, ut non sit alterum alterius qualitas, huic exceptioni locus non est, sed generale uerbum etiam ad alias quam antea enumeratas species pertinet. Nec enim nouum est, ut lex specialiter quibusdam enumeratis generale subijciat uerbum, quo alia etiam specialia complectatur. l. si seruus.

98 METHODI REGVLARVM

27. §. cum eo plane. ff. ad l. Aquiliam.

A' specie.

Quod iuris est in specie, idem etiam iuris est in genere, exemplo l. statuliberis. 29. in fine. ff. de statuliberis. ubi dicitur, lege xii. Tabul. Emptionis uerbo omnem alienationem contineri. Aliud exemplum est l. filij. 84. ff. de uerb. signif. ubi filij appellatione omnes liberi continentur. Cuius regule exceptio est: Si ratio speciei in alijs speciebus cesset: tunc enim ius speciei in genere cessat, secundum ea quæ dicentur j. cap. prox. in loco A' ratione legis, reg. 2.

A' differentia & à proprio.

De quo affirmatur uel negatur differentia seu proprium, de eodem affirmatur uel negatur id cuius est proprium, exemplo l. non codicillum. 14. C. de testamentis. ubi ex heredis institutione & exheredatione, quæ testamenti propria sunt, colligitur, defunctum non codicillum, sed testamentum facere uoluisse. Sic etiam l. i. §. sed uerior est. ff. de contrah. empt. à proprio uenditionis, quod est, aliud esse emere, aliud uendere, alium emptorem, alium uenditorem esse, item aliud mercem, aliud precium: probatur, permutationem non esse uenditionem.

A' toto.

In toto & pars continetur: seu quod iuris est in toto,

In toto, idem etiam iuris est in qualibet eius parte.
 l. in toto. 113. ff. de reg. iuris. Concordat l. in eo. no.
 in prin. ff. eod. tt. his uerbis: In eo quod plus
 est, semper inest & minus. Item concordat
 l. cuius effectus. 190. ff. eod. tt. his uerbis: Cuius
 effectus omnibus prodest, eius & par-
 tes ad omnes pertinent. Item concordat c.
 in toto. 80. de reg. iuris, in 6. his uerbis: In toto
 partem non est dubium contineri. Item
 s. plus semper. 35. eod. tt. his uerbis: Plus sem-
 per in se continet quod est minus. Cu-
 ius exemplum est l. in ratione. 30. §. diligenter. ff.
 ad l. Falcidiam. l. si seruus. 81. in fin. ff. de adquir.
 hereditate.

A' parte.

1. Cuiusq; rei potissima pars principium est. l. 1.
 uers. & certè. ff. de origine iuris.
2. Vix bono peraguntur exitu, quæ malo in-
 choata sunt principio. c. miramur. §. principatus.
 distinct. 1. & c. principatus. 4. quest. 1.
3. Quod initio uitiosum est, tractu tēporis con-
 ualescere non potest. de qua regula uide §. cap. 5.
 de exceptionibus desumptis ex ijs quæ facta in-
 sunt, in prin.
4. Quod iuris est in parte, idem etiam iuris est
 in toto, exemplo l. item ueniunt. 22. §. ait Senatus.
 ff. de petit. hereditatis. l. si ex asse. 10. & l. si quis

miti. 25. §. sed si mandauit. ff. de acquir. hered. l. si cui. 60. ff. de leg. 2.

5. Deficiente parte, totum perfectum esse nequit. l. 1. §. sed quod in omnibus. ff. de origine iuris. Quod tamen maior pars curie effecit, pro eo habetur ac si omnes egerint. l. quod maior. 19. ff. ad municipalem.

6. Pars abundans non uitiat totum. Nam non solent que abundant uitiare scripturas. l. non solent. 94. ff. de reg. iuris. nec superflua aut abundas cautela nocere. l. testamentum. 17. C. de testamentis.

7. Commutatis omnibus partibus, eadem, non alia res intelligitur. l. proponebatur. 76. ff. de iudicijs.

A' coniugatis.

Quod iuris est in uno coniugatorum, idem etiam est in altero, exemplo Inst. ui bonor. raptor. in prin. ubi Imp. Iustinianus, quia raptor fur sit, infert etiam furti actione teneri. Aliud exemplum est l. si cognationi. 20. §. fin. ff. de rebus dubijs. ubi quod cognationi legatum est, Vlpianus interpretatur cognatis legatum esse.

Ab adiacentibus.

Ex quantitate & qualitate rei genus eius & natura conijcitur, exemplo l. si tam angusti. 13. ff. de seruitutibus. Ex quantitate loci concessi colligitur, non uiam, sed iter uel actum concessum esse.

Sic

Sic l. ult. ff. de instrum. legato, scapha à nauì me-
diocritate discernitur. & l. aut facta. 16. §. quanti-
tas. ff. de pœnis, quantitas discernit furem ab abi-
geo. Nam qui unum suum surripuerit, ut fur coer-
cetur: qui gregem, ut abigeus. Ex qualitate cor-
poris, animi qualitas colligitur. Diuersitatem e-
nim corporum, diuersitas sequitur animorum, ut
§. cap. 2. inter regulas personarum generales o-
stensum. Vnde Martialis:

Crime ruber, niger ore, breuis pede, lumine
lesus,

Rem magnam prestas, Zoile, si bonus es.

Ab actibus.

1. Actus hoc loco continet predicamentū actio-
nis & passionis apud Dialecticos, ut alibi ostendi
estq; huius loci prima regula hæc: Ex actu colli-
gitur adiacens seu qualitas personæ: puta, Titius
suum cuiq; tribuit: Ergo est iustus. Nam actus ori-
tur ex adiacente, quemadmodum bona opera o-
riuntur ex fide. Sic etiam l. 1. §. medicos fortassis.
ff. de extraord. cog. colligitur aliquem medicum
esse, ex eo quòd oculoꝝum, aurium & dentium sa-
nitatem polliceatur.

2. Quod affirmatur uel negatur de actu, idem
etiam affirmatur & negatur de subiecto, cuius est
actus, exemplo Litem queritur. 13. §. penult. ff. lo-
cati. ut i Vlpianus: Hoc ipso (inquit) quòd

G 3 tacue-

102 METHODI REGULARVM
tacuerint, consensisse uidentur. Hic de actu tacere affirmatur consentire. At locator & conductor ibi dicuntur tacuisse. Ideo de ijs affirmatur quod consenserint. Concordat c. qui tacet. 43. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Qui tacet, consentire uidetur. Aliud exemplum habetur l. qui in seruitute. 160. ff. de reg. iuris. ubi dicitur, Eum qui possidetur, possidere non uideri. At seruum possideri. Ergo seruum possidere non uideri. Hic de actu possideri negatur possidere. Ideoq; idem negatur de seruo qui possidetur.

3. Factum infectum fieri nequit. l. 1. §. si uir. ff. de adq. possess. ubi Paulus: Res (inquit) facti infirmari iure civili non potest. Concordat l. uerum est. 31. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide §. cap. 4. de pactis, reg. 14.

A subiecto.

1. Quod affirmatur uel negatur de subiecto, idem etiam affirmatur uel negatur de eius accidente, exemplo l. uetus. 75. uers. & cum possit. ff. de usufructu. ubi Ulpianus: Cum (inquit) possit partus legari, poterit & usufructus eius. Aliud exemplum est l. 2. ff. eod. tit. ubi Celsus: Est (inquit) usufructus ius in corpore: quo sublato, & ipsum tolli necesse est. Aliud exemplum est Instit. de capitis deminut. §. seruus autem. ubi Imp. Iustinianus: Seruus (inquit)

quit) manumissus capite non minuitur: quia nullum caput habuit. Hic caput, hoc est status, negatur in seruo, & ob id capitis quoque deminutio, seu status mutatio in eodem negatur. Huc itaque referri quoque potest regula hæc: Deficiente habitu, priuatio esse nequit. Sed de ea dicitur §. in loco A' priuatiuis oppositis. Aliud exemplum habetur l. 7. §. fin. C. de bonis quæ liberis, his uerbis: Ut Imperialis fortuna omnes supereminet alias, ita oportet & principales liberalitates culmen habere præcipuum.

2. Pro dignitate & uilitate subiecti estimatio fit accidentis, exemplo d. l. 7. §. fin. iam proposito. Aliud exemplum habetur Inst. de iniurijs. §. poena. ibi: nam secundum. ubi Imp. Iustinianus: Secundum gradum (inquit) dignitatis uitæque honestatem crescit aut minuitur estimatio iniuriæ.

3. Verba secundum subiectam materiam sunt intelligenda, exemplo l. stipulatio ista. 38. §. hi qui sunt. ff. de uerb. obligat. ubi uerba hæc, Habere, ire, agere, possidere, licere, quæ aliàs ius continent, in persona serui & filij familiæ factum significat. Aliud exemplum habetur l. si stipulatus. 4. in prin. ff. de usuris. ubi stipulatio Rem dari, quæ aliàs dominij translationem denotat (l. ubi autem. 75. §.

G 4 fin. ff.

104. METHODI REGVLARVM

fin. ff. de uerb. obligat. l. non uidetur. 127. in prin. ff. de reg. iuris.) in contractu emptionis interposita factum tradendi significat, secundum naturam contractus emptionis & uenditionis, cuius ui uenditor emptori rem tradere tenetur, nec habet necesse eam emptoris facere. l. si ita. 25. ff. de contrab. empt. l. ex empto. u. in prin. ibi: quae res. & l. seruus. 30. §. fin. ibi: quamuis enim. ff. de action. empti & uenditi. item l. in prin. ibi: uenditori. ff. de rer. permutat. Stipulatio itaq; accipienda pro natura contractus in quo interposita est. Cuius etiam exemplum habetur l. si eum. 10. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus in iudicio sistendi causa.

4. Cuius subiectum est, eius etiam est accidens. Vnde superficies cedit solo: sata, plantata, edificata in solo alieno non serenti, plantanti & edificantis, sed domino soli adquiruntur: ut M. I. C. lib. 7. cap. 1. causa 10. ostendi. Hinc etiam dicitur, omnem fructum non iure seminis, sed iure soli percipi. l. qui scit. 25. in prin. ff. de usuris.

A` causa efficiente.

Post locum à subiecto posuimus s̄. locum à connexionis. Verum quia hic locus relatiua sub se continet, quae etiam repugnantium loco subiiciuntur: ideo de connexionis in repugnantium loco dicetur. Nunc ad locum à causis, eiusq; regulas transeundum: cumq; sint quatuor cause, n̄ in i um efficiēs, materia,

materia, forma & finis, de singulis ordine dicitur, & primum de loco à causa efficiente.

1. *Qualis est causa, talis etiam censetur effectus, exemplo l. quisquis. 5. §. filij uerò. C. ad l. Iuliam maiestatis. ubi ex malis parentibus præsumuntur nasci mali filij: quemadmodum etiam ex illegitimo matrimonio illegitimi nascuntur liberi, & ex seruis serui.*

2. *Quod est causa cause, idem est causa causati seu effectus, exemplo l. etsi amici. 9. ff. ad l. Iul. de adulter. ubi qui causam præbuit colloquio, adulterio quoq; , quod ex colloquio, isto secutum est, causam præstitisse uidetur. Sic contractus est causa obligationis, obligatio actionis causa est. Ergo & contractus erit causa actionis.*

3. *A pari causa par procedit effectus, exemplo l. de quibus. 31. §. inueterata. ff. de legibus. ubi expressus & tacitus populi consensus, seu lex & consuetudo equiparantur, & infertur, utriusq; eandem uim & potestatem esse in iure producendo.*

4. *Cessante causa, cessat effectus. c. etsi Christus. 26. §. quemadmodum ergo Paulus, in fine. extr. de iureiurando.*

5. *Resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris, exemplo l. debitor. 40. §. fin. ff. de pignorat. a. ctione. ubi si creditor rem sibi pignori datam alij pignori obligauerit: domino rei debitum soluen-*

te, etiam secundi pignoris ius euanescit.

6. Prohibita causa, prohibitus quoque censetur effectus: seu, Cum quid prohibetur, prohibentur omnia que sequuntur ex illo. c. cum quid. 39. de reg. iuris, in 6.

7. Cum plures cause idem efficiunt, nihil interest qua quis ex ijs usus sit, exemplo Inst. de legatis. §. si quid in nomine. ubi Imper. Iustinianus Nomina (inquit) significandorum hominum gratia reperta sunt, qui si alio quolibet modo intelliguntur, nihil interest. Aliud exemplum proponitur d. §. inueterata. ubi dicitur, nihil interesse, suffragio populus suam uoluntatem declaret, an rebus ipsis & factis. Si tamen una causa compendiosior sit altera, prestat compendiosiore uti. Frustra enim fit per plura, quod fieri potest per pauciora, exemplo Inst. de iusticia & iure. §. his igitur. Accedit Tiraq. lib. 2. retractus. §. 2. gloss. unica, num. 24.

8. Cum plures cause ad eundem requiruntur effectum, quamuis una extiterit, tamen ceteris deficientibus deficit effectus, exemplo Lubi lex. 24. in prim. ff. de usucapionibus. ubi Pomponius: Vbi lex (inquit) inhibet usucapionem, bona fides possidenti nihil prodest.

A' causa materiali.

1. Sublata materia, tollitur effectus. Quæ ratione in-

ne introductum est Senatusconsultum Macedonianum, quo filijs familiarum mutua pecunia tanquam peccandi materia dari prohibetur. l. 1. in prim. ff. ad S. C. Macedonianum. Et ueneni mali uenditio prohibetur, ne inde homicidij materia suppeditetur. l. 3. in prim. et §. alio senatusconsulto. ff. ad L. Cornel. de sicarijs.

2. Materia cedit speciei. Inst. de rerum diuis. §. quum ex aliena.

3. Qui materiam rei in aliam alterius generis mutat, non tam reficere, quam aliud facere uideatur, exemplo l. 1. §. si quis terrenum. ff. de riuis.

A' causa formali.

1. A' forma res denominatur, exemplo l. iurisgentium. 7. §. quod serè. ff. de pactis. ubi pactum, cui uerba hæc adiunguntur, Rogauit Titius, spondit Meuius: stipulatio denominatur.

2. Deficiente forma, deficit effectus, exemplo l. non sunt. 14. ff. de statu hominũ. ubi Paulus: Non sunt (inquit) liberi, qui contra formã humani generis cõuerso more procreantur: ueluti si mulier mōstrosam aliquid aut prodigiosum enixa sit. Aliud exemplum proponitur l. 1. §. si quis ita. ff. de uerb. obligat. ubi dicitur si interrogatus sine uerbis annuifset, non tantum non ciuilitè, sed nec naturaliter cum qui ita annuit, obligari.

3. MU-

198. METHODI REGVLARVM

3. Mutata forma, propè interimitur substantia rei, ut alia res cēscatur. l. Iulianus. 9. §. si quis rem. ff. ad exhibendum. et l. Seia. 6. ff. de auro legato.

A' causa finali.

1. Accessorium naturam conuenit sequi principalis. c. accessorium. 42. de reg. iuris, in 6.
2. Cum principalis causa non consistat, plerumque nec ea quidem que sequuntur, locum habent. l. cum principalis. 138. ff. de reg. iuris. Concordat iisdem uerbis l. nihil dolo. 171. in fine. ff. cod. tt.
3. Quod ob causam datum est, causa non secuta uenit restituendum, exemplo l. C. de condict. ob causam.
4. Accessio cedit principali. l. cum autem. 20. §. perueniamus. ibi: semper. ff. de auro legato.
5. Propter quod aliquid tale est, id magis est tale, exemplo l. in pecudum. 28. in fin. ff. de usuris. ubi dicitur, fructus propter hominem rerum naturam comparasse. ex quo infertur, hominem fructibus præstare.
6. Non plus in accessione potest esse, quam in re principali. Inst. de fideiussor. §. fideiussoribus.
7. Qualis est finis, tale id etiam censetur, cuius est finis, seu factum quod ad finem tendit, exemplo l. 4. §. itemq; fieri. ff. de alienat. iudicij mutandi causa. ubi alienatio iudicij mutandi causa facta, que per se prohibita est, sit licita, si lites execrandi animo

di animo fiat. Aliud exemplū habetur l. i. in prin. ibi: qui uē hominis occidendi: ff. ad l. Cornel. de sicarijs. ubi gerere gladium, per se quidem licitum, fit illicitum, si hominis occidendi causa gladius geratur. Huc uidetur pertinere l. rapienda. 128. in fin. ff. de reg. iuris. cuius hæc sunt uerba: Quod factum est, cum in obscuro fit, ex affectione cuiusq; capit interpretationem. Item huc pertinet s. cap. 5. de exceptionibus ex causa facti desumptis, reg. 1.

8. Fine existente, cessat actio que ad finem tendit, exemplo l. actione. 65. §. item si alicuius. ff. pro socio. ubi cessat societas, que finem suum erat consecuta. Aliud exemplum est Instit. de autoritate tutor. §. fin. ubi desinit curator esse finito negotio, ad quod curator datus erat. Sic etiam l. i. §. interdictum. ibi: actio enim. ff. uti possidetis, dicitur actio possessori denegari: quia ob id actio datur, ut rem possideamus.

9. Quod contra uel præter finem et usum rei fit, ratum non est, exemplo l. aut damnum. 8. §. solent præfides. ff. de pœnis. ubi reprehenduntur præfides, qui pœnæ causa homines in carcerem conijciunt: cum carcer ad custodiendos, non ad puniendos homines pertineat.

10. Quod pro quibusdam introductum est, inferre eis iacturam, minimè rationi conuenit æquitatis.

quitatis. l. plures. 18. in fine. C. de fide instrum.

Ab effectu.

1. Ex euentu iudicium, exemplo l. rem non no-
uam. 12. §. fin. C. de iudicijs. ubi Imp. Iustinianus
Causæ (inquit) terminus manifestare po-
terit, qui timidius, quiq; audacius iudi-
cium uel reliquerunt, uel protulerunt.
Sic ex partu probatur concubitus, & ex uulnere
caddueris reperti cædes.
2. Qualis est effectus, talis etiam censetur esse
causa, iuxta dictum Christi: Ex fructibus eorum
cognoscetis eos: Matth. cap. 7.
3. Prohibito effectu, ipsa quoq; causa prohibita
censetur: & cum quid una uia prohibetur alicui,
ad id alia nõ debet admitti. c. cum quid. 84. de reg.
iuris, in 6. Vnde cum nuptiæ inter senatores &
libertas essent prohibite, Vlpianus ex eo infert,
sponsalia quoq; inter easdem personas esse prohi-
bita. l. oratio. 16. ff. de sponsalibus. Plura de regula
proposita uide apud Gabriel. lib. 1. cap. de presum-
ptionibus, conclus. 7.
4. Concesso effectu, simul etiam eius causa cen-
setur concessa, exemplo l. 1. §. ususfructus. ff. si u-
susfructus petatur. ubi ususfructu legato, dicitur
deberi etiam aditum & alia, sine quibus omnino
uti frui legatarius non potest. Aliud exemplū ha-
betur l. 2. ff. de iurisdictione. ubi Iulolenus: Cui
iuridi-

iurisdicatio (inquit) data est, ei quoq; concessa esse uidentur, sine quibus iurisdicatio explicari non potuit.

5. *Causa quæ effectu caret, pro nulla habetur, exemplo l. non uidentur. 127. ff. de reg. iuris. ubi dicitur: Non uidentur data, quæ eo tempore quo dantur, accipiētis non fiunt. Huc pertinet regula hæc: Paria sunt, aliquid non esse factum, & inutiliter esse factum. de qua dictū §. cap. 5. de exceptionibus ex ijs quæ facto insunt, desumptis, in prin. Item huc pertinet regula hæc: Quod caret effectu, nomine etiam caret. l. cum precibus. 18. C. de probationib. Tiraq. lib. 1. retractus. §. 1. gloss. 2. num. 9. in fine.*

A contingentibus.

Hic locus complectitur signa & indicia, quibus non minor quam instrumentis fides attribuitur. l. indicia. 19. C. de rei uendicat. Hæc triplicia sunt: Nam ex his alia simul & causa rei sunt: ueluti uulnus in corde, causa simul & signū est mortis instantis. alia effectus rei simul & signa sunt: ueluti partus effectus simul & signum est concubitus. alia deniq; neq; causa, neq; effectus sunt, sed signa tantam: ueluti coruorum raucus clamor, anserum strepitus, & humilior uolatus hirundinum, signa tantum sunt future pluuie, non causa, neq; effectus eius. Signorum item alia necessaria sunt,

112 METHODI REGVLARVM
sunt, alia non necessaria. Non necessariorum si-
gnorum regula hæc est: Nō probat hoc esse, quod
ab eo contingit abesse, exemplo L. neq; natales. 10.
cum sua glossa. C. de probationibus.

A nomine.

1. Nomina personarum & rerum significanda-
rum gratiã reperta sunt. Inst. de legatis. §. si quis
in nomine, in fine. nec genus aut qualitatem per-
sonæ uel rei probant, exemplo L. ult. §. penult. ff.
ad municipalem. ubi rescriptum est, cum queri-
tur an municeps quis sit? solam nominis similitu-
dinem ad confirmandam cuiusque originem satis
non esse: ideoq; ex ipsis etiam rebus probationes
sumi oportere. Cui concordat L. ad recognoscen-
dos. 10. C. de ingenuis manumissis. Sic etiam à no-
mine figurato ad genus non ualet argumentum.
ueluti: Homo appellatur bulla: Ergo homo non
est animal. Christus appellatur uia, ueritas & ui-
ta: Ergo non est homo. Etymologia tamen seu ra-
tio nominis in appellatiuis nominibus argumen-
tum sepe suppeditat. ut l. 2. §. appellata. ff. si cer-
tum petatur, quia mutuum appellatū sit, quòd de
meo tuum fiat, ex eo infertur, si ex meo tuum non
fiat, non esse mutuū. Sic etiam l. 1. in prin. ff. de no-
uationibus, ex eo quòd nouatio à nouo nomē ac-
ceperit, infertur nouationē prioris debiti in aliã
obligationem esse trãsfusionem ac translationem.

2. Na-

2. *Natura rerum inductum est, ut plura sint negocia quàm uocabula. l. natura. 4. ff. de præscriptis uerbis. ubi infertur, si contractus aliquis incidat, qui peculiare nomen non habeat, ex eo præscriptis uerbis actionem competere.*

A' comparatis.

Hic locus triplex est: à maiori, à minori, & à pari: quorum singulorum generum aliquot regulas subiiciemus, & primum loci à maiori.

2. *Non debet, cui quod plus est licet, quod minus est non licere. l. non debet. 21. ff. de reg. iuris. Concordat c. cui licet. 53. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus. Huius exemplum habetur l. nemo. 37. ff. de reg. iuris, hisce uerbis: Nemo qui condemnare potest, absolvere non potest. Aliud exemplum habetur l. qui potest. 26. ff. eod. tt. cuius uerba uide s. cap. 3. de rer. alienatione. Aliud exemplum habetur l. cui ius. 123. ff. eod. tt. cuius uerba uide s. cap. 4. de uenditione, reg. 3. Item eius exemplum est l. cum quis. 125. in prim. ff. eod. tt. cuius uerba uide d. loco de uenditione, reg. 2. Aliud item exemplum habetur l. de accessionibus. 14. in prim. ibi: nam qui me. ff. de diuersis tempor. præscript. ubi Scauola: Qui me (inquit) potior est, cum ego te superaturus sum, multò magis aduersus te ob-*

H uinere

114. METHODI REGVLARVM

tinere debet. Ex quo loco Doctores colligunt regulam hanc: Si uimco uimcetem te, & te uimco.

2. Si id quod minus uidetur inesse, inest, id quoq; quod magis uidetur inesse, inerit, exemplo l. 3. §. sic autem. ff. de bonis eorum qui ante sententiam. ubi, cum plus sit sibi manus inferre, minus alij inferre manus, infert Martianus: Qui sibi non pepercit, multò minus alij parcat. Concordat l. cum autem. 23. §. excipitur & ille qui mortis. ff. de ædilitio edicto. ubi Vlpianus de seruo qui sibi mortem consciscere uoluit: Nihil non (inquit) in alium ausurus, qui hæc aduersus se ausus esset.

3. Quod maioribus & magis priuilegiatis non licet, id nec minoribus licebit, exemplo l. ult. §. uiri etiam. C. de decurionibus. ubi dicitur: Quod summis apicibus dignitatum non est concessum, hoc alij sibi non audeant uendicare. Aliud exemplum habetur l. non debet. 41. ff. de reg. iuris. ubi cum fauorabiliores sint partes rei quàm actoris, ut s. suo loco ostensum: ex eo infert Vlpianus: Non debere actori licere, quod reo non permittitur. Aliud item exemplum habetur l. his solis. 7. §. fin. C. de reuocandis donationibus. ubi priuilegium reuocandarum donationum, quod denegatur ijs que iure nuptias iterauerint, multò magis dicitur denegandum

dam ijs que contra ius luxuriantur, suntq; abie-
ctæ pudicitie.

4. Duo uincula fortius ligant quàm unum, e-
xemplo Inst. de nuptijs. §. sed hodie. l. cum in ado-
ptiuis. 10. §. si uerò pater, cum sua glossa. C. de ado-
ptionib. l. re. coniuncti. 87. Et ibi Iason. ff. de leg. 3.
Auth. itaq; C. communia de successiõibus.

5. Plus est statim aliquid dare, minus est post
tempus dare. Instit. de fideiussoribus. §. non solum
autem.

6. Melius est occurrere in tempore, quàm post
exitum uindicare. l. 1. C. quando licet unicuiq; sine
iudice.

7. Turpiter accepta pecunia iustius penes eum
est qui deceptus est, quàm qui decepit. l. si procu-
rator. 9. in fin. ff. de doli mali except.

8. Turpius eijcitur quàm non admittitur hã-
spes. c. quemadmodum. 25. §. alioquin. uers. quia
turpius. extr. de iureiurando.

9. Interest nostra potius non soluere, quàm so-
lutum repetere. l. ideo. 3. ff. de compensat.

10. Sanctius est paucos bonos, quàm multos ma-
los habere. c. cum sit ars. 14. uers. sanctius enim. de
etate et qualitate præficiendor. Hæc de regulis
loci à maiori. Sequuntur regulæ loci à minori.

11. Non debet cui quod minus est non licet, quod A minori.
maius est licere, exemplo l. relegatorum. 7. §. fin.

H 2 uers.

156 METHODI REGVLARVM

uerf. est enim. ff. de interdicitis & releg. ubi Vlpianus ait: Est perquam ridiculum, eum qui minoribus honorib. pœnæ causa prohibitus fit, ad maiores adspirare. Concor dat l. 4. ff. de Senatoribus, his uerbis: Qui indignus est inferiore ordine, indignior est superiore.

2. Minus cedit maiori, exemplo l. 3. C. de metatit. ubi iudices à pratorijs superiorum iudicum ijs presentibus iubentur abstinere. Sed & eius exemplum est in accessoria & principali obligatione, si utraq; in eandem personā deuenerit: tunc enim accessoria tãquam minor expirat. l. 5. in prin. ff. de fideiuss. Sequitur locus à pari cum suis regulis.

A pari.

1. Parium paria quoq; sunt iudicia. Quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur j. cap. prox. in loco à ratione legis, reg. 1. Sed & eius exemplam est l. arboribus. 12. §. de illo. ibi: nam quæ ratione. ff. de usufructu. ubi possessio & usufructus æquiparantur, & infertur, quemadmodum possessio fuga serui non amittitur, sic nec usumfructum fuga serui amitti. Aliud exemplum habetur l. bona fides. 178. ff. de reg. iuris. ubi Paulus: Bona (inquit) fides tantundem possidenti præstat, quantum ueritas, quoties lex impedimento non est.

2. Paria item sunt, per se & per alium quid facere.

cere. Nam qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum. c. qui facit. 72. de reg. iuris, in 6. Et potest quis per alium, quod potest facere per seipsum. c. potest. 68. eod. tt. Et quod quis suo nomine exercere prohibetur, id neq; per subiectam personam agere debet. l. 2. §. 1. ff. de administrat. rer. ad ciuitates pertinent. Item, quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit. c. quod alicui. 67. de reg. iuris, in 6.

A' simili.

Similium idem est iudicium, exemplo l. 3. §. 1. ff. stellionatus, ubi Vlpianus: Quod (inquit) in priuatis iudicijs est de dolo actio, hoc in criminibus est stellionatus persecutio. Vbicunque igitur titulus criminis deficit, illic stellionatum obijciemus.

A' dissimili.

Dissimilium diuersum est iudicium, exemplo l. penult. §. Latinus. ff. de except. rei iudicate. ubi Paulus ait: Non ut in proprietatis questione, quod meum est, alterius non est: ita in obligatione utiq; consequens est, ut non sit alijs obligatum, quod hic probauit sibi teneri.

A' repugnantibus:

Repugnantium uaria sunt genera. Nam ex ijs alia opposita dicuntur, alia disparata seu differen-

118 METHODI REGULARVM

118 *Opposita rursus diuiduntur in relatiua, contraria, priuatiua & contradicentia: quorum omnium definitiones & exempla ex lib. 1. Dialecticæ meæ petere licet. Nunc singulorum regulas enumerabimus, & primum relatiuorum.*

A' relatiuis.

1. *Posito uno relatiuorum, ponitur & alterum. Sunt enim simul natura. Ideoq; si pater est, necesse est & filium esse: si actor est, & reus erit: si uenditor, & emptor, &c. Huius regulæ species est: Posita causa, ponitur effectus: & contra posito effectū, ponitur & causa. de qua s̄. diximus.*

2. *Negato uel remoto uno relatiuorum, negatur uel remouetur simul & alterum. Proinde si pupillus esse desinit morte uel pubertate interueniente, desinit quoq; tutor esse: mortua uxore, maritus amplius non est, sed uiduus. Huic subiiciuntur regulæ hæc: Cessante causa, cessat effectus. Causa principali non subsistente, nec accessoriū subsistit. de quibus s̄. diximus. Item, negato habitu, priuatio esse nequit. de qua 3. in priuatiuis oppositis dicitur.*

3. *Quod iuris est in uno relatiuorum, idem etiam iuris esse censetur in altero, exemplo l. non tantum. 20. ff. de re iudicata. ubi quod in mariti persona cautum est, etiam ad uxoris personam transfertur. Aliud exemplum habetur Nouell. 117.*

§. sed

§. sed & illud. ubi quod in filiorum persona cautum est, etiam in matris persona iubetur obseruari. Huic regule tanquam species subiiciuntur hæ regule: Accessorium sequi naturam sui principalis. Surrogatum sapere naturam eius, in cuius locum est surrogatum, exemplo l. in duobus. 28. §. 2. ibi: nam quod in. ff. de iureiurando. Successorem eiusdem iuris esse, cuius fuerit is, in cuius locum successerit. Resoluto iure datoris, resolui ius acceptoris. de quibus regulis §. dictum est.

4. Relatum, & id ad quod fit relatio, non possunt esse in eodem subiecto, nisi diuerso respectu, exemplo l. cum essent. 33. §. fin. ff. de seruit. rustic. prædior. ubi Africanus: Nullum (inquit) prædium ipsum sibi seruire potest. & l. liber homo. 13. in prin. ff. ad l. Aquiliam. ubi Ulpianus: Dominus (inquit) membrorum suorum nemo uidetur. Sic etiam l. nemo. 5. C. de legitima tutela, dicitur seruum non esse, eundem esse tutorem, & sub cura agere: hanc enim & nominum & rerum sædam esse confusionem. Ratione propositæ regule, si prædium seruiens & dominans eiusdem esse cœperit, seruitus extinguitur. l. quidquid. 11. ff. com. prædior. quemadmodum etiam uerborum obligatio resoluitur, cum in eandem personam ius stipulantis promittentisq; deuenit. l. uerborum. 107. in fin. ff. de solutionibus.

A' contrario.

1. Duo cōtraria non possunt esse in eodem subiecto. Ideoq; uno posito, tollitur alterum: & contrā, uno sublato, alterum ponitur, exemplo l. hęc uerba. 124. in prim. ff. de uerb. signif. ubi Proculus: Disiunctiuum (inquit) est, ueluti cum dicimus: Aut dies, aut nox est. Quorum posito altero, necesse est tolli alterum: item sublato altero, poni alterum. Aliud exemplum habetur Lult. §. omnes enim. C. unde ui. ubi dicitur: Omnes scire debent, quod non suum est, hoc ad alios modis omnibus pertinere. Sic etiā contrā, eo ipso quod rem meam esse pronunciatum est, ex diuerso pronunciatum uidetur tuam non esse. l. si inter. 15. ff. de except. rei iudicatę. & l. Pomponius. 41. §. sed & is, in fin. ff. de procuratoribus. Huc pertinet regula hęc, Quod eadem res non possit diuerso iure censerī, exemplo l. cum qui edes. 23. in medio & in fin. ff. de usucapionibus.

2. Quod iuris est in uno cōtrariorum, eius contrarium obtinet in altero: seu, Contrariorum eadem est scientia atq; disciplina, exemplo l. qui accusare. 8. ff. de accusationibus. ubi Macer: Qui (inquit) accusare possunt intelligemus, si scierimus qui non possunt. Aliud exemplum est l. 3. §. prima uerba. ff. de sepulchro uiolato. ubi

to. ubi Vlpianus: Prima (inquit) uerba ostendunt, eum demum hoc edicto plecti, qui dolo malo uiolauit. Si igitur dolus absit, cessabit in eiusdem persona pœna. Aliud exemplum habetur l. inter. 26. §. cum inter. ff. de pactis dotalibus. ubi Papinianus: Cū (inquit) inter patrem & generum conuenit, ut in matrimonio sine liberis defuncta filia, dos patri restituatur: id actum inter contrahentes intelligi debet, ut liberis supersticibus filia defuncta, dos retineatur. Hoc argumentum Doctores appellant A' contrario sensu, potestq; huic regule tanquam generi species subijci regula hæc, Quòd exceptio firmet regulam in casibus non exceptis: de qua j. cap. prox. in loco Ab exceptione, reg. 2. dicetur.

3. Allegans contraria non est audiendus, exemplo l. 1. C. de furtis. Concordat l. ubi pugnancia. 148. ff. de reg. iuris, his uerbis: Vbi pugnancia inter se in testamēto inueniuntur, neutrum ratum est.

A' priuatiuis oppositis.

1. Deficiente habitu, priuatio esse nequit, exemplo l. non potest. 208. ff. de reg. iuris. ubi Paulus: Non (inquit) potest uideri desisse habere, qui nunquam habuit. Aliud exemplum

H 5 habetur

habetur l. qui potest. 134. in fin. ff. eod. tt. ubi Iulianus: Quod quis (inquit) si uelit habere, non potest, id repudiare non potest. Aliud habetur l. 3. ff. eod. tt. ubi Ulpianus: Eius (inquit) est nolle, qui potest & uelle. Item l. qui uetante. 102. ff. eod. tt. ubi idem: Eius (inquit) est actionem denegare, qui possit & dare. Aliud exemplum habetur l. 4. ibi: nec esset nota. ff. de iusticia & iure. ubi idem: Non (inquit) esset nota manumissio, cum seruitus esset incognita.

2. Priuatio presupponit habitū. Vnde qui priuationem fatetur; simul etiam fatetur habitum præcessisse: puta, si dicat se liberatum, hoc ipso fatetur se obligatū fuisse: cum (iuxta regulam præcedentem) liberari non potuerit, nisi fuisset obligatus. l. decem. 116. in fin. ff. de uerb. obligat.

3. Priuatio unius, est habitus alterius: & contra, unius habitus, est priuatio alterius, exemplo l. si uir uxori. ff. de acquir. possess. ubi Paulus ex eo, quod maritus amiserit possessionem rei uxori donate, infert, uxori possessionem adquisitam. Sic ex quibus causis denegatur actio, ex iisdem datur exceptio: & ex quibus causis tollitur obligatio, ex iisdem contingit liberatio: Contra, non intelligitur amissum, quod alteri acquisitum non est. l. nec utilem. 20. in fine. ff. ex quibus causis maiores.

maiores. l. peregrè. 44. §. fin. ff. de adq. possess. & l. nullo. 24. C. de rei uendicatione.

4. Ex modo habitus æstimatur modus priuationis, exemplo l. quamuis. 46. ff. de adq. possess. ubi Pompon. Vt (inquit) eodem modo uinculum obligationis soluitur, quo oueri assolet: ita non debet ignorantia tolli possessio, quæ solo animo retinetur. Plura exempla uide s. cap. 3. reg. generalis 10. & cap. 6. reg. generali 1.

5. Ex modo priuationis æstimatur modus habitus, exemplo l. de quibus. 31. §. fin. ff. de legibus. ubi ex eo, quod ius tacito populi consensu in desuetudinem abire & abrogari possit, infertur, illud quoque posse tacito populi consensu per consuetudinem introduci atq; constitui.

A' contradicentibus.

Ex duobus contradicentibus uno posito, alterum tollitur, exemplo l. iurisgētium. 7. §. & ideo. ff. de pactis. ubi proposito hoc contractu, Dedi tibi Stichum, ut Pamphilum manumittas, manumisti, euitus est Stichus: Iulianus in factum actionem à Præatore dandam esse ait, Martianus negat, cuius sententiam Ulpianus ibi comprobat, Iuliani sententia reprobata. Huc pertinent antinomie iuris, seu leges contrarie, quarum una comprobata, necesse est alteram tolli. Sic etiam constitutio-

nes

124 **METHODI REGVLARVM**
nes posteriores derogant prioribus. l.4. ff. de con-
stitutionibus principum.

A' disparatis seu differentibus.

Hactenus oppositorum genera quatuor cum
suis regulis enumerauimus. nunc de altero repu-
gnantium genere, hoc est, de disparatis seu diffe-
rentibus, quae et separata dicuntur, differendum.

1. *Seperatorum separata est ratio: seu, De rebus*
plurimum inter se differētibus idem intelligi non
potest, exemplo l. naturaliter. 12. ff. de adq. possess.
ubi Vlpianus: Nihil (inquit) commune ha-
bet proprietas cū possessione. Et ideo
non denegatur ei interdictum Vti pos-
sidetis, qui cepit rem uendicare: non
enim uidetur possessioni renunciaſſe,
qui rem uendicauit. Aliud exemplum habe-
tur l. permisceri. 52. in prin. ff. eod. tt. his uerbis:
Permisceri causas possessionis & usufructus non oportet: quemadmodum nec possessio & proprietas permisceri debet: neq; impediri possessio, si alius fruatur: neq; alterius usufructus amputari, si alter possideat.

2. *Si diuersa facta sunt, diuersa res est. l. qui res*
suas. 98. §. mihi Romae. ff. de solutionibus.

3. *Vtile per inutile non uitiatur. l. 1. §. sed et si*
mihi, in fin. ff. de uerb. obligat. Concordat l. 2. ff.
de

de itinere actūq; priuato, his uerbis: Nec corruppi aut mutari quod rectè transactū est, superueniente delicto potest. Concordat item c. utile. 37. de reg. iuris, in 6. his uerbis: Utile non debet per inutile uitiari. Huc pertinet etiam regula hæc: Abusus non tollit usum. c. neq; enim. 14. quest. 5.

DE LOCIS PROBATIONUM specialibus, eorumq; regulis. Cap. VIII.

CVM sint duplices loci, ex quibus argumenta probationum sumuntur: generales uidelicet siue communes, & speciales siue proprii tam simplicis quàm compositi thematis, ut s. ostēdi: regulas generalium siue communium locorum hætenus enumerauimus. Nunc specialium locorum aliquot regulas subiiciemus. Sunt autem speciales siue proprii loci alij simplicis, alij compositi thematis. Simplicis thematis loci alij sunt personarum, alij rerum, alij actionum. Personarum loci à Dialecticis numerantur tredecim, nimirum A' genere, à natione, ab ætate, à sexu, ab educatione, ab habitu corporis, à cōditione uite, à fortuna, ab animi natura seu habitu, à rebus gestis seu uita antea acta, à nomine, à genere mortis, & ab ijs que mortem sunt secuta: quorum locorum

rum regulas, quas quidem ex utroq; iure colligere potui, §. cap. 2. item cap. 5. in exceptionibus ex persona facti de sumptis enumeravi; quemadmodum etiam rerum locos speciales cum suis regulis §. cap. 3. proposui, ut non sit opus eas hoc loco repeti. Actionum loci speciales siue peculiare nihil aliud sunt, quàm circumstantie factorum, hoc est, persona, res, causa, locus, tempus, modus, instrumentum, antecedentia, adiuncta et consequentia: ex quibus tum exceptiones iuris sumuntur, tum coniecturæ ac præsumptiones facti, tum denique amplificationes & deminutiones. Quomodo exceptiones iuris ex hisce circumstantijs sumantur, §. cap. 5. est ostensum. Quomodo coniecturæ & præsumptiones facti ex iisdem circumstantijs sumantur, lib. 2. Dialectices meæ, cap. de facti questione disputanda, cum aliquot sequentibus copiosius per regulas & exempla declaravi. Quemadmodum etiam d. lib. 2. cap. de amplificationibus, regulis & exempla amplificationum & deminutionũ ex iisdem circumstantijs proposui: quæ cum inde peti possint, non est opus ea hoc loco repeti.

Ab officio legis.

Porrò compositi thematis, siue legis, uel alterius dispositionis, sex locos peculiare in Dialectica mea enumeravi, nimirum thematis siue legis officium, rationem, uerborum interpretationem,

exce-

exceptiones, ulteriorem descriptionem, ac mutationem: ex quibus singulis etiam regulae & argumenta probationum sumi possunt. Ab officio legis desumpta est regula hæc: Lex ultra officium suum non porrigitur, exemplo l. 2. §. si quis nemine. ff. ne quid in loco publico fiat. ubi ex eo quod interdictum loci publici prohibitorium sit, non restitutorium, infertur, Si quis nemine prohibente in publico edificauerit, ad illud tollendum seu restituendum interdicto agi non posse. Lex tamen quæ in præteritum quid indulget, in futurum uetat. l. cum lex. 21. ff. de legibus. Quod exceptionis loco notandum. Sed & lex sæpe ad alios casus, quàm quorum lex est, extenditur, si eadem sit ratio: de qua re j. reg. prox. dicetur.

A ratione legis uel alterius dispositionis.

1. Vbi eadem est ratio, ibi idem ius est constituendum: & ubi diuersitatis ratio reddi nequit, ibi diuersum ius obseruandum non est. l. non possunt. 12. cum l. sequente. l. ideoq; 27. et l. deniq; 32. in primis: & si qua in re. ff. de legibus. Planè quod non ratione introductum est, sed errore primum, deinde de consuetudine obtentum, in alijs similibus non obtinet. l. quod non. 39. ff. eod. tit. de qua re dictum quoq; s. cap. 3. de iure & legibus, reg. 12. Sed & quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent

128 METHODI REGVLARVM

bent in argumentum trahi. de quo ibidem reg. 10. est dictum. Constitutiones quoque personales seu priuilegia ad exemplum non trabuntur. l. 1. in fin. ff. de constitut. & Inst. de iure naturali. §. sed & quod. ibi: planè ex constitutionibus. Quemadmodum nec res iudicata: cum non exemplis, sed legibus sit iudicandum. l. nemo. 13. C. de sententijs & interlocutionibus.

2. Cessante legis ratione, cessat lex, exemplo l. adigere. 6. §. quamuis. ff. de iure patronatus. & l. quod ait. 11. §. ait lex. ibi: etenim. ff. de diuortijs. Huc pertinet regula hæc: Quod fauore quorundam constitutum est, quibusdam casibus ad lesionem eorum non erit torquendum. l. quod fauore. 6. C. de legibus. & l. nulla. 25. ff. cod. tt.

3. Abrogata legis ratione, ipsa quoque lex censetur abrogata, exemplo Nouell. 118. §. enim uerò. Nam cum iure antiquo adgnati cognatis in tutela præferrètur, quamuis remotiores gradu essent, hac ratione, quod ijs etiam in successione præferre bantur, l. 1. in prim. ff. de legitimis tutoribus. l. quo tutela. 73. in prim. ff. de reg. iuris. & Instit. de successione cognator. in prim. iure nouo hæc ratio sublata est, ut cognati cum adgnatis eiusdem gradus ad successione uocentur. d. Nouell. 118. §. qui in omnibus. Vnde id etiam, quod in tutela iuris fuit, abrogatur. d. §. enim uerò.

4. Que

4. *Que dubitationis tollendæ causa contractibus inferuntur, ius commune non ledunt. l. que dubitationis. 81. ff. de reg. iuris. de qua etiam dictum 6. cap. 5. de exceptionibus ex causa facti, reg. 12.*

A' uerbis legis uel alterius dispositionis.

1. *In re dubia melius est uerbis edicti seruire. l. 1. §. si qui nauem. ff. de exercitoria actione.*

2. *Non aliter à significatione uerborum recedi oportet, quàm cum manifestum est, aliud sensisse testatorem. l. non aliter. 67. ff. de leg. 3.*

3. *Cum in uerbis nulla est ambiguitas, non debet admitti uoluntatis quæstio. Lille aut ille. 25. in fin. ff. de leg. 3.*

4. *In ambiguo sermone non utrunq; dicimus, sed id duntaxat quod uolumus. l. in ambiguo. 3. ff. de rebus dubijs.*

5. *Optimum est, non propriam uerborum significationem scrutari, sed in primis quid testator demonstrare uoluerit, tum in qua præsumptione sint, qui in quaqua regione commorantur. l. cum de lanionis. 18. §. asinam. ibi: optimum ergo. ff. de instrum. legato.*

6. *Prior atq; potentior est mens quàm uox dicentis. l. Labeo. 7. §. fin. ff. de supell. legata. Et in fideicommissis uoluntas magis quàm uerba plerunq; intuenda sunt. l. cum uerum. 16. §. sanè quoniam.*

I

C. de

C. de fideicommissis. Et l. scire oportet. 15. §. aliud. ff. de excusat. tutor. Modestinus: Et si (inquit) maximè uerba legis hunc habeant intellectu: tamen mēs legislatoris aliud uult.

7. Verba cum effectu sunt accipienda. l. 1. §. hæc autem. ff. quod quisq; iuris in alterum. & l. penul. §. docere, in fin. ff. ne quis eum qui in ius uocab.

8. Verba non debent esse ociosa, sed ita intelligi debent, ut aliquid operentur, exemplo l. si quādo. 106. in prin. ff. de leg. 1. ubi Africanus: Si quando quis (inquit) uxori suæ ea quæ uinuis donauerat, uulgari modo leget: non de alijs donationibus eum uideri sensisse, quàm de his quæ iure ualituræ non sunt. Alioquin frustra ei legaturus sit, si ita exprimat: Quæ uxori meæ iure donauero, ea ei lego. uel ita: Quæ uxori manumissionis causa donauero, ea ei lego. nam inutile legatum futurum est.

Ab exceptione legis uel alterius dispositionis.

1. Exceptio restringit regulam in casibus exceptis. Hæc regula eadem est cum ea quam s̄. in loco A' genere, reg. 1. except. 1. proposuimus, scilicet, Quòd species derogat generi. Proinde quæ ibi dicta sunt, huc quoq; possunt referri.

2. Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.

ceptis. Nouell. 7. §. ut autem lex. Exemplum habetur l. nam quod. 4. §. fin. ff. de penu legata. ubi Paulus: Si cui (inquit) penus legata sit præter uinum, omnis penus legata uideatur, excepto uino.

3. Exceptio sequens declarat regulam præcedentem, exemplo d. §. fin. ubi idem Paulus: Si (inquit) ita sit scriptum, Omnem penum præter uinum quod Romæ erit, do lego: sola penus quæ Romæ est, legata uideatur. Et ita etiam Pōponius scribit.

Ab ulteriore descriptione.

Scire leges, nõ est uerba earum tenere, sed uim & potestatem. l. scire. 16. ff. de legibus. Vim autem & potestatem legum tenere dicitur non solum qui legum scit exceptiones, exceptionum replicationes, & similes distinctiones, sed etiam quibus & aduersus quos ex lege proposita actio uel exceptio competat, quid in ea ueniat petendum, quando & quamdiu competat, adiuncta, euentus & ad finia remedia. Vnde Sexti Elij liber dicitur inscriptus fuisse Tripartita, quòd lege x i i. Tabul. proposita, iuncta fuerit eius interpretatio, deinde legis actio. l. 2. §. Sextum Elijum etiam. ff. de origine iuris.

De mutatione legis.

1. Quod non mutatur, cur stare prohibeatur?

I

2

l. san-

132 METHODI REGVLARVM

l. sancimus. 27. in prim. C. de testamentis.

2. Eodem modo lex constituitur, quo mutatur, exemplo *l. de quibus. 31. §. inueterata, in fin. ff. de legibus.* ubi Iulianus probaturus leges tacito populi consensu constitui posse, argumentatur ab eorum mutatione, scilicet quia abrogari quoque tacito consensu per desuetudinem possint.

3. Mutata lege, non solum ipsa lex expirat, sed etiam omnes eius exceptiones & posteriores distinctiones superuacue redduntur, totaque actionis & exceptionis ista lege introducte natura euanescit, exemplo *l. 3. in prim. C. de edicto diui Hadriani tollendo.*

DE PRÆSUMPTIONVM regulis. Cap. IX.

HActenus probationum regulas per omnes locos tam generales quam speciales enumerauimus. Quod si id de quo queritur, non sit probatum, uel ex utraque parte argumentis aequè probabilibus occurrentibus dubium sit, quid magis credendum uel sequendum sit: tunc regule præsumptionum sunt notandæ, quibus iudex, quid in dubijs questionibus maximè præsumendum uel sequendum sit, instruitur. Hæ itidem duplices sunt, generales & speciales. Generales præsumptionum regule sunt hæ.

1. Quoties

1. Quoties equitatem desiderij naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur, iustis decretis res temperanda est. *L. in ambiguus. 85. §. fin. ff. de reg. iuris.*

2. Semper in dubijs benigniora preferenda sunt. *L. semper. 55. ff. d. tt. Concordat L. rapienda.*

128. *in prin. ff. eod. tt. his uerbis: Rapienda occasio est, quæ præbet benignius responsum. Item cōcordat L. ea quæ. 152. in fin. ff. eod. tt. his uerbis: In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus iustius est quàm tutius.*

3. Facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretanda. *c. estote. 2. extr. de reg. iuris.*

4. Odia restringi, & fauores conuenit ampliari. *c. odia. 15. de reg. iuris, in 6.*

5. Semper in obscuris quod minimum est sequimur. *L. semper. 9. ff. de reg. iuris. Concordat L. semper. 34. in fin. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. reg. 7.*

Item concordat *c. in obscuris. 30. de reg. iuris, in 6. his uerbis: In obscuris minimum est sequendum.*

6. Ex duobus malis minimum est eligendum. *c. non solum. 22. quest. 4.*

7. Semper in stipulationibus & in cæteris contractibus id sequimur, quod actū est. Vnde si non apparet quid actum sit, erit consequens ut id se-

I 3 quamur,

134 METHODI REGVLARVM

quamur, quod in regione, in qua actū est, frequen-
tatur. Quid ergo, si neq; regionis mos appareat,
quia uarius fuit? ad id quod minimum est, redigen-
da summa est. l. semper. 34. ff. de reg. iuris.

8. In obscuris inspici solet quod uerisimilius est,
aut quod plerunq; fieri solet. l. in obscuris. 114. ff.
de reg. iuris. Concordat c. inspicimus. 45. de reg.
iuris, in 6. his uerbis: Inspicimus in obscu-
ris quod est uerisimilius, aut quod ple-
runq; fieri consuevit.

9. Quoties nihil sine captione inuestigari po-
test, eligendum est quod habeat minimum iniqui-
tatis. l. quoties. 200. ff. de reg. iuris.

10. Quoties idem sermo duas sententias expri-
mit, ea potissimum accipietur, quæ rei gerendæ a-
ptior est. l. quoties. 67. ff. d. tt.

11. In ambiguis orationibus maxime sententia
spectanda eius qui eas protulisset. l. in ambiguis.
26. ff. d. tt.

12. Quod factum est, cum in obscuro sit, ex affe-
ctione cuiusq; capit interpretationem. l. rapien-
da. 128. in fin. ff. de reg. iuris.

13. In re dubia contra eum qui legem apertius
dicere potuit, interpretatio facienda. c. contra eū.
57. de reg. iuris, in 6.

14. In contrahenda uenditione ambiguum pa-
ctum contra uenditorem interpretandum est. l.

in con-

in contrahenda. 132. ff. de reg. iuris.

15. In eo quod uel is qui petit, uel is à quo petitur, *lucri causa facturus est, durior causa est petitoris.* l. in eo. 33. ff. eod. tt. Concordat *l. non debet.*

41. in fin. ff. eod. tt. his uerbis: **In re obscura melius est fauere repetitioni, quàm aduenticio lucro.**

16. Quoties in utriusq; causa *lucri ratio uertitur, is preferendus est, cuius in lucro causa tempore præcedit.* l. quoties. 98. ff. d. tt.

17. Cum de lucro duorum queritur, *melior est causa possidentis.* l. nemo. 168. §. fin. ff. eod. tt.

18. Cum tempus in testamento adijcitur, *credendum est pro hærede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus promissoris gratia tempus additur.* l. cum tempus. 17. ff. de reg. iuris.

19. Ambigua intentio ita accipienda est, *ut res salua sit actori.* l. in contrahenda. 132. in fin. ff. d. tt. Concordat *l. si quis.* 66. ff. de iudicijs, hisce uerbis: **Si quis intentione ambigua uel oratione usus sit: id quod utilius ei est, accipiendum est.**

20. Quoties in actionibus aut in exceptionibus *ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, magis ualeat quàm pereat.* l. quoties. 13. ff. de rebus dubijs.

136 METHODI REGVLARVM

21. *Semper in dubijs id agendum est, ut quàm tutissimo loco res sit bona fide contracta: nisi cum apertè contra leges scriptum est. Lubi est. 22. in fine. ff. d. tt.*

22. *In testamentis plenius uoluntates testatium interpretamur. L. in testamentis. 12. ff. de reg. iuris.*

23. *Quæ in testamento ita scripta sunt, ut intelligi non possint: perinde sunt, ac si scripta non essent. L. Quintus Mutius. 73. §. pen. ff. de reg. iuris.*

24. *De occultis non iudicat ecclesia. c. sicut. 35. §. fin. de Simonia. Haftenus generales præsumptionum regulas enumerauimus. Nunc sequuntur speciales certarum causarum regule.*

De causis pœnalibus.

1. *In pœnalibus causis benignius interpretandum est. l. factum. 197. §. fin. ff. de reg. iuris. Concordat c. in pœnis. 49. de reg. iuris, in 6. his uerbis: In pœnis benignior est interpretatio facienda.*

2. *Interpretatione legum pœnæ mollièdæ sunt potius quàm exasperandæ. l. penult. ff. de pœnis.*

3. *Satius est impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari. l. absentem. 5. in prin. ff. d. tt.*

De causa dotis.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. L. in ambiguis. 85. in prin. ff. de reg. iuris.

De

De causa libertatis.

Quoties dubia interpretatio libertatis est, secundum libertatem respondendum erit. l. quoties. 20. ff. de reg. iuris. Concordat Lin obscura. 139. ff. eod. tt. his uerbis: In obscura uoluntate manumittentis fauendum est libertati.

DE RELIQUIS ACTIONUM regulis. Cap. X.

HÆc sint dicta de presumptionum regulis, si scilicet causa dubia sit, nec possit probari. Quoties uero de probatione queritur, cui sit iniungenda: tunc ab onere probandi releuant presumptiones. Quo casu alie sunt earum regule, quas uide lib. 2. & 3. Dialectices meæ: item M. I. R. lib. 2. cap. 10. Restant nunc alie aliarum actionum regule, præsertim sententiæ ferendæ, de quibus sequitur.

1. Inaudita causa quenquam damnari, æquitatis ratio non patitur. l. 1. in prin. ff. de requirēdis reis.
2. Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus. c. sine culpa. 23. de reg. iuris, in 6.
3. Facti quidem questio est in potestate iudicantium: iuris autem authoritas non est. l. ordine. 15. in prin. uers. cum facti quidem. ff. ad municipalem.

I §

4. Post

98 METH. REG. CAP. X.

4. Post absolutum dimissumq; iudicium nefas est litem alteram consurgere ex litis primæ materia. l. 3. C. de fructibus & litium expensis.

5. Plenus uenter facile de ieiunijs disputat. c. gloria. §. plenus. 12. quest. 2.

6. Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis bene uixisse, laudandum est. d. c. gloria. §. penult.

7. Inimicitie bene loquendo extinguende. c. iniustum. §. homini. 11. quest. 2.

METHODI REGVLARUM
utriusq; Iuris
finis.

RERVM ET VERBORVM

præcipuè memorabilium

INDEX.

A.		E.	
A	Ctionum regu la 44	Exceptionum regula 65	
	de Actionibus	F.	
	in rem 50	Facti quæſtionem in po testate iudicantium eſſe 137	
	de Actore & reo 24		
	de Aequitate 40	H.	
	Artis definitio 11	de Hæreditatis peti tione, 51	
	de Auctore & ſucceſ ſore 25	de Hypothecaria acti one 52	
	B.	I.	
	de Beneficijs 42	de Ieiunijs plenum uen trem facîle disputa re 98	
	C.	inimicitias bene loquẽ do extinguentes eſ ſe. ibid.	
	de Cauſæ cognitione 37	de Iniuria 63	
	cauſarũ duo genera 9	de Interdicto Quod ui aut clam 65	
	de Cautionibus 56	iudicis arbitrium ad tri plicem dirigi ſcopũ 10	
	de Clericis 22	de Iudice 23	
	de Condiçione inde biti 64	de Iurisdictione 37	
	de Conſuetudine 38	de Jure & legibus 38	
	de Contractibus 53	de Le-	
	D.		
	de Damni iniuriæ a ctione 62		
	de Dignitate 36		
	de Diligentibus 16		
	de Domo. ibid.		

I N D E X.

L.		de Pauliana actione	65
de Legibus	38	de Parentibus & liberis	19
Liberationum regulæ	84	de Pauperibus	27
de Libertate	20	de Peccatis ecclesiasticis	64
de Liberis & parentibus	19	de Pecunia	35
litis contestationis regulæ	90	de Peritis & diligentibus	16
litrem alteram ex litis primæ materiæ con- furgere, nefas	138	personarum regulæ	13
de Locupletibus	27	de Pœnitentia	64
M.		Præsumptionum regulæ	132
de Magistratu & subditis	22	de Priuilegijs	42
de Maleficijs	59	probationum loci speciales, earumq; regulæ	125
de Mandato	58	probationum regulæ	90
de Marito & uxore	18	de Probationibus artificialibus	94
de Minoribus ætate	15	inartificialibus	92
de Monachis	22	de Prodigijs	16
de Muto & surdo	16	R.	
N.		Regulæ significatio duplex	11
Nationem personarum differentiam introducere	27	regularum autoritas an necessaria	10
de Negligentibus	16	regularum iuris usus.	ibid.
de Nuptijs	18	de Re iudicata	41
O.		rerum regulæ	28
de Obligationibus	52		de
P.			
de Pactis conuentis	53		

I N D E X.

<p>de Rebus alienis 34 communibus 33 mobilibus 35 proprijs 32 quæ nullius sunt. ibid.</p> <p style="text-align: center;">S.</p> <p>Sententiæ ferendæ re- gulæ 137 de Seruitute 21 de Seruitutibus 43</p>	<p>34 33 35 32</p>	<p>de Societate 59 de Solutionibus 85 de Stipulationibus 56 de Stultis & negligenti- bus 16</p> <p style="text-align: center;">V.</p> <p>de Veritate 40 de Vi bonorum raptorum actione 62 de Utilitate publica 41 de Vxore & marito 18</p>	<p>59 85 56 16</p> <p>40 62 41 18</p>
---	--------------------------------	---	---

F I N I S.

BASILEAE, EX OFFICINA
OPORINIANA, PER BALTHA-
SAREM MAN, & HIERONYMUM
GEMVSAEVUM, Anno Salutis hu-
manæ 1584. mense
Augusto.

CINA
THA
YKVA
hu

Österreichische Nationalbibliothek

+Z1

